

Kuva: Dolly Aittanen
DOLLYFOTO

Esiopetuksen järjestäminen Jyväskylässä 2028 alkaen

Työryhmä: Heli Arnberg, Minna Pajala, Saija Riihinen, Tanja Rätty, Leena
Sankilampi, Niina Savela ja Sanna Vuorinen

Sisällys

1	Selvityksen tausta ja tavoitteet.....	1
2	Esiopetuksen järjestäminen Jyväskylässä	3
	2.1 Kuntavertailua esiopetuksen järjestämisestä	4
3	Toimintaympäristön muutokset	5
	3.1 Väestöennusteet ja esiopetusikäisten määrä	5
	3.2 Esiopetuksen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö	5
	3.3 Kaksivuotisen esiopetuskokeilun johtopäätökset	6
	3.4 Yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun merkitys lapsen hyvinvoinnille	6
4	Esiopetuksen laatutekijät ja niiden vaikutus lapsen hyvinvointiin.....	8
	4.1 Pedagogiikan laatu ja lapsen hyvinvointi	8
	4.2 Siirtymävaiheet yhtenäisellä opinpolulla.....	8
	4.3 Henkilöstön pysyvyys ja ammatillinen asiantuntijuus	9
	4.4 Esiopetusikäisten lasten vertaisryhmän merkitys	9
	4.5 Fyysiset oppimisympäristöt.....	10
	4.6 Tutkimuskirjallisuuden yhteenveto	10
5	Sidosryhmien näkemykset.....	11
	5.1 Lasten ja huoltajien näkemykset.....	11
	5.2 Henkilöstön näkemykset	13
6	Lapsivaikutusten arviointi	14
	6.1 Lapsivaikutusten arvioinnissa käytetyt aineistot.....	14
	6.2 Lapsivaikutusten tarkastelu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden ja kuulemisaineistojen näkökulmasta.....	15
	6.3 Monialaisen työryhmän täydentävät havainnot	17
	6.4 Päätösvaihtoehtojen tarkastelu lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta	18
	6.5 Yhteenveto lapsivaikutusten arvioinnista	19
7	Yhteenveto.....	20
8	Johtopäätökset ja työryhmän esitys.....	21
	Lähteet.....	23
	Liitteet.....	27

1 Selvityksen tausta ja tavoitteet

Esiopetuksen järjestämistä on tarpeen tarkastella osana muuttuvaa toimintaympäristöä ja kunnan palveluverkon kokonaisuutta. Viime vuosina esiopetuksen toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun päätyminen sekä tarve arvioida kokeilusta saatuja kokemuksia lasten kasvu- ja oppimisympäristöjen näkökulmasta (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2025). Lisäksi esiopetusikäisten lasten määrän kehityksen ennakointi sekä palvelutarpeiden alueellinen vaihtelu edellyttävät esiopetuksen palveluverkon ja järjestämistapojen tarkastelua pitkällä aikavälillä (Opetushallitus, 2025a; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2025). Tutkimus- ja arviointitiedon perusteella henkilöstön kelpoisuus, osaaminen ja henkilöstörakenteen jatkuvuus ovat keskeisiä laadukkaan esiopetuksen edellytyksiä (OECD 2017).

Esiopetusselvityksen tavoitteena on selvittää ja muodostaa selkeä ja tarkoituksenmukainen esiopetuksen järjestämisen malli 1.1.2028 alkaen. Selvityksessä kuvataan esiopetuksen järjestämisen tavat tällä hetkellä sekä arvioidaan erilaisia vaihtoehtoja esiopetuksen järjestämiseksi tulevaisuudessa. Vaihtoehtojen laadullisessa tarkastelussa ovat seuraavat näkökulmat:

- pedagogiikan laatu
- siirtymävaiheet varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen
- fyysiset oppimisympäristöt
- esiopetuksen vertaisryhmän koko
- henkilöstön saatavuus sekä pysyvyys

Selvityksen valmistelu käynnistyi keväällä 2026. Valmistelussa on hyödynnetty tutkimustietoa, valtakunnallisia ohjaavia asiakirjoja sekä paikallista kokemustietoa. Selvitystyöhön on haluttu osallistaa sekä kunnallisten että yksityisten palveluntuottajien asiakasperheitä ja henkilöstöä, jotta heidän kokemuksensa ja näkemyksensä esiopetuksen nykytilasta sekä sen kehittamisestä tulevat huomioiduiksi.

Selvityksen keskeisenä lähtökohtana on lapsen etu sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen muodostama kokonaisuus. Opetushallituksen (2025a) mukaan varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen myönteistä käsitystä itsestään oppijana yhteistyössä huoltajien kanssa (Opetushallitus, 2025b).

Ajankohtainen tutkimustieto korostaa erityisesti kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden merkitystä. Lasten hyvinvointia tukevat turvalliset ihmissuhteet, vertaissuhteiden jatkuvuus sekä mahdollisuus osallistua omaa arkeaan koskevien käytäntöjen rakentamiseen (Virkki, 2015). Myös siirtymävaiheilla on merkittävä vaikutus lapsen hyvinvointiin. Harjun (2025) mukaan siirtymät voivat haastaa lapsen ryhmään kuulumisen kokemusta ja kaverisuhteita, minkä vuoksi siirtymien suunnitteluun ja tarpeettomien muutosten välttämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Esiopetuksen järjestämisympäristöllä voi olla vaikutusta siihen, miten lapset kiinnittyvät esiopetukseen ja miten heidän aikaisemmin hankkimansa osaaminen tunnistetaan. Çanin (2025) tutkimuksen

mukaan esiopetuspaikan sijainti oli yhteydessä siihen, miten lapsia valmisteltiin esiopetukseen siirtymiseen sekä siihen, millaisia mahdollisuuksia heillä oli osallistua esiopetuksen toimintakulttuurin rakentamiseen. Tutkimus osoitti myös, että päiväkodin yhteydessä toteutuvassa esiopetuksessa lasten aiemmin hankkima osaaminen näyttäytyi vahvemmin osana esiopetusarkea kuin koulun yhteydessä toteutuissa ratkaisuissa (Çan, 2025).

Pedagogisen laadun näkökulmasta tutkimukset korostavat osaavan henkilöstön, pedagogisen johtamisen sekä tarkoituksenmukaisten rakenteiden merkitystä. Fonsénin (2014) mukaan pedagoginen johtajuus on keskeinen laadukkaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen edellytys, sillä se mahdollistaa tavoitteellisen pedagogisen toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen. Samalla henkilöstön saatavuus ja pysyvyys, tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt sekä toimivat lapsiryhmärakenteet luovat edellytykset lasten yksilölliselle kohtaamiselle, turvallisille ihmissuhteille ja laadukkaalle pedagogiikalle (Fonsén, 2014).

Tässä selvityksessä arvioidaan, millä tavalla järjestetty esiopetus tukee parhaiten lapsen yhtenäistä kasvun ja oppimisen polkua, mahdollistaa sujuvat siirtymät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen sekä turvaa laadukkaan pedagogisen toiminnan, tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt, osaavan henkilöstön saatavuuden ja lasten hyvinvoinnin. Selvitys sisältää lapsivai-
kutusten tarkastelun YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljän yleisperiaatteen näkökulmasta. Selvityksen pohjalta päivitetään esiopetuksen linjaukset, jotka on laadittu aikaisempien palvelutarpeiden ja toimintaympäristön lähtökohdista vuonna 2019. Päivitettyjen linjausten tavoitteena on määritellä Jyväskylän esiopetuksen järjestämisen periaatteet vuodesta 2028 alkaen muuttunut toimintaympäristö ja palvelutarpeet huomioiden.

2 Esiopetuksen järjestäminen Jyväskylässä

Jyväskylässä esiopetus järjestetään osana varhaiskasvatuspalveluja. Esiopetus toteutetaan perusopetuslain, valtakunnallisten esiopetuksen perusteiden, Jyväskylän paikallisen esiopetussuunnitelman ja esiopetuksen linjausten sekä muiden kaupungin toimintaa ohjaavien asiakirjojen mukaisesti. Toimipaikat laativat vuosittain lukuvuosisuunnitelman, jonka kaupunki tarkastaa ja hyväksyy. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin ja tuen toteuttamisen suunnitteluun osallistuu varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esiopetuksen järjestäminen osana varhaiskasvatuspalveluja mahdollistaa lapselle yhdenäisen ja eheän esiopetuspäivän, jossa esiopetus ja sitä mahdollisesti täydentävä varhaiskasvatus muodostavat lapsen näkökulmasta sujuvan kokonaisuuden. Toimintamalli tukee lapsen hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja arjen jatkuvuutta.

Esiopetukseen hakuaika on alkuvuodesta. Lapsen esiopetuspaikka järjestetään lähipalveluperiaatteen mukaisesti mahdollisimman läheltä kotia. Tarkoituksena on turvata lapselle opinpolun jatkumo. Opinpolulla ei tarkoiteta tiettyä koulua, vaan siirtymistä esiopetuksesta lähialueella sijaitsevaan kouluun. Esiopetusryhmässä tulee olla vähintään seitsemän lasta.

Päiväkodeissa järjestettävässä esiopetuksessa toiminnan suunnittelussa ja henkilöstöresursoinnissa huomioidaan esiopetusta koskevan lainsäädännön lisäksi varhaiskasvatuslain mukaiset velvoitteet ja henkilöstömitoitukset.

Jyväskylässä esiopetusta järjestetään alueittain, ja esiopetusryhmien sijoittumisesta eri päiväkoteihin päätetään vuosittain. Päätöksenteossa huomioidaan hakijamäärät suhteessa käytettävissä oleviin paikkoihin, mahdollisuus muodostaa vähintään seitsemän lapsen vertaisryhmiä, muiden varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten määrä sekä tilojen soveltuvuus esiopetusikäisille lapsille.

Lukuvuonna 2026–2027 esiopetusta järjestetään Jyväskylässä seuraavasti:

- päiväkodeissa ja päiväkotien läheisyydessä sijaitsevista erillisistä toimipaikoista (33 toimipaikkaa)
- päiväkotikouluissa (12 toimipaikkaa)
- kouluissa (4 toimipaikkaa)
- ostopalveluna yksityisissä päiväkodeissa (14 toimipaikkaa).

Elokuussa 2026 kaupungin omassa esiopetuksessa oli yhteensä 1 086 lasta. Näistä 43 lasta osallistui ainoastaan esiopetukseen eikä tarvinnut esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta. Valtaosa lapsista osallistui esiopetuksen lisäksi myös täydentävään varhaiskasvatukseen, mikä korostaa esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tiivistä yhteyttä palvelujen järjestämisessä.

Jyväskylän kaupungin yksityisissä päiväkodeissa esiopetus toteutetaan ostopalveluna. Ostopalvelu edellyttää, että kaupunki on hyväksynyt palveluntuottajan palvelusetelipalvelun tuottajaksi palvelusetelin sääntökirjan ehtojen ja edellytysten mukaisesti. Ennen esiopetuksen aloittamista kaupunki ja palveluntuottaja solmivat toimipaikkakohtaisen ostopalvelusopimuksen, joka on voimassa toistaiseksi.

Elokuun 2026 tilanteen mukaan esiopetusta on järjestetty ostopalveluna 16 yksityisessä toimipaikassa yhteensä 150 lapselle. Kahdessa toimipaikassa esiopetusta järjestetään englannin kielellä, kahdessa toimipaikassa toimitaan kristillisen arvopohjan mukaisesti, ja kahden Steiner-päiväkodin esiopetus järjestetään Jyväskylän steinerkoulun alaisuudessa. Mahdollinen täydentävä varhaiskasvatus järjestetään samassa toimipaikassa, kuin esiopetus. Varhaiskasvatuksen osuudesta myönnetään lapsikohtainen palveluseteli perheen valitseman tunti- tai vuorokautisen mukaisesti.

2.1 Kuntavertailua esiopetuksen järjestämisestä

Jyväskylä toteutti puhelinkyselyn valikoituihin verrokkikaupunkeihin (muun muassa Tampere, Oulu, Turku, Lahti, Kuopio ja Joensuu) selvittääkseen esiopetuksen järjestämistapoja eri kunnissa. Selvityksen perusteella esiopetuksen järjestämisessä on kuntakohtaisia eroja. Osassa kunnista esiopetus tuotetaan kokonaisuudessaan kaupungin omana toimintana, kun taas osassa on käytössä malli, jossa palvelu järjestetään sekä omana tuotantona että ostamalla palvelu yksityisiltä toimijoilta.

Joissakin kunnissa esiopetusta järjestetään kaupungin oman toiminnan lisäksi esimerkiksi Steiner-päiväkodeissa sekä englanninkielisissä ja kristillisissä varhaiskasvatusyksiköissä. Kuopiossa yksityisten esiopetustoimipaikkojen määrää on viime vuosina vähennetty muun muassa kelpoisen henkilöstön saatavuuteen ja henkilöstön pysyvyyteen liittyvien haasteiden vuoksi. Joensuussa puolestaan arvioidaan vuosittain esiopetuksen järjestämistarvetta hakijamäärien perusteella, minkä pohjalta päätetään niistä yksityisistä toimipaikoista, joissa esiopetusta järjestetään.

3 Toimintaympäristön muutokset

Esiopetuksen järjestämiseen vaikuttavat väestökehitys, lainsäädännön velvoitteet sekä tutkimustieto lasten kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä. Tässä luvussa tarkastellaan näitä esiopetuksen järjestämisen kannalta keskeisiä toimintaympäristön muutostekijöitä.

3.1 Väestöennusteet ja esiopetusikäisten määrä

Väestöennusteiden laatiminen Jyväskylässä on osittain haastavaa opiskelijakaupunkiluonteen ja muuttoliikkeen vuoksi. Eri kaupunginosien väestörakenne ja muuttoliike poikkeavat toisistaan, mikä näkyy myös esiopetusikäisten lasten määrän alueellisena vaihteluna. Ennusteiden tarkkuus vaihtelee alueittain: esimerkiksi keskustassa lapsiperheiden muuttoliike on vilkasta, kun taas useilla keskustan läheisillä alueilla, kuten Halssilassa, Kypärämäessä ja Lohikoskella, lapsimäärien kehitys on vakaampaa ja ennustettavampaa.

Esiopetusikäisten väestöennusteen tarkastelussa on hyödynnetty alueellista jakoa, joka perustuu perusopetuksen kouluverkkoon ja alakoulujen oppilaaksiottoalueisiin. Tarkastelun tavoitteena on arvioida esiopetusikäisten määrän kehitystä suhteessa alakoulujen oppilaaksiottoalueisiin ja tulevaan palvelutarpeeseen. Palveluverkkosuunnittelun pohjaksi käytettävää aluejakoa uudistetaan, mutta muutokset eivät ehdi vaikuttaa tämän esiopetusselvityksen valmisteluun. Tämän vuoksi tarkastelu on tehty nykyisen aluejaon pohjalta (Liite 1).

Esiopetusikäisten lasten määrää ja sen kehitystä tarkasteltaessa (Liite 2) havaittiin, että lasten määrä vaihtelee ennustejaksolla 2025–2035, mutta kokonaisuutena kehitys on melko vakaata. Lasten määrä kasvaa vuoden 2025 tasosta (1 181 lasta) huippuunsa vuonna 2027 (1 367 lasta), minkä jälkeen määrä laskee ja vakiintuu noin 1 200–1 300 lapseen vuodessa. Vuonna 2035 esiopetusikäisiä arvioidaan olevan yhteensä 1 264, mikä on hieman enemmän kuin ennustejakson alussa. Vuonna 2025 syntyneet lapset ovat esiopetusikäisiä vuonna 2031. Tämän vuoden jälkeen arvio esiopetusikäisten määrästä on enemmän suuntaa antava, sillä se riippuu syntyvyyden kehityksestä. Erot syntyvyydessä ovat vuositasolla olleet noin 100–200 lapsen välillä.

Alueelliset erot ovat kuitenkin merkittäviä. Kasvua ennustetaan erityisesti Kuokkalaan, Vaajakoskelle, Länsi-Palokkaan, Keskustaan ja Huhtasuolle, kun taas esimerkiksi Tikkakoskella, Puuppolassa ja Kuohu-Vesangassa lasten määrän arvioidaan vähenevän. Palveluverkkosuunnittelun tarkastelujen perusteella Keljonkangas–Kauramäki on yksi kaupungin voimakkaimmin kasvavista alueista. Alueelle tulee tarjolle runsaasti uusia pientalotontteja tulevan vuosikymmenen aikana, mutta lapsimäärän kehitys riippuu tonttikysynnästä ja siitä, missä määrin alueelle muuttaa lapsiperheitä. Tästä syystä alueen väestökehitykseen liittyy myös epävarmuutta. Väestökehitys edellyttää esiopetuspalveluiden alueellista tarkastelua siten, että palveluverkko vastaa muuttuviin lapsimääriin eri kaupunginosissa. Tarkastelussa on lisäksi huomioitava palveluverkon muutokset, kuten lakkautettavat esiopetusyksiköt, sillä ne vaikuttavat palveluiden sijoittumiseen ja alueelliseen kapasiteettiin tulevina vuosina.

3.2 Esiopetuksen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat Perusopetuslaki (628/1998), Varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Keskeisiä velvoitteita ovat lapsen edun ensisijaisuus,

yhdenvertaisuus, turvallinen oppimisympäristö, opetuksen ja tuen saatavuus sekä palvelujen saavutettavuus. Mikäli esiopetus järjestetään päiväkodissa, toimintaan sovelletaan lisäksi varhaiskasvatuslain säännöksiä muun muassa lapsen osallisuudesta, oppimisympäristöistä, henkilöstöstä ja huoltajayhteistyöstä. Näin esiopetuksen järjestämistä on perusteltua tarkastella osana lapsen yhtenäistä kasvun, kehityksen ja oppimisen polkua.

(Perusopetuslaki 628/1998, 3 a §, 4 §, 6 §, 26 a §, 29–32 §; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 4 §, 20 § ja 22–25 §).

3.3 Kaksivuotisen esiopetuskokeilun johtopäätökset

Vuosina 2021–2024 toteutetun valtakunnallisen kaksivuotisen esiopetuskokeilun tulokset julkaistiin keväällä 2025. Loppuraportin (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026) mukaan kaksivuotinen esiopetus ja nykyjärjestelmän mukainen 5-vuotiaiden laadukas varhaiskasvatus yhdistettynä yksivuotiseen esiopetukseen olivat lasten esiopetuksen lopussa mitattujen akateemisten ja sosioemotionaalisten taitojen osalta yhtä vaikuttavia.

Kaksivuotinen malli ei tutkimuksen mukaan kaventanut lasten välisiä taitoeroja odotetulla tavalla. Varhaiskasvatuksen opettajat kuitenkin kokivat varhemmin aloitetun esiopetuksen ja siihen liittyvän vanhan kolmiportaisen tuen mallin mahdollistaneen lasten yksilöllisten tarpeiden varhaisemman havaitsemisen.

Kokeilua varten laaditut opetussuunnitelman perusteet (2021) toivat 5-vuotiaiden arkeen vahvemman leikkiin ja tutkimiseen perustuvan rakenteen. Raportti kuitenkin muistuttaa, että pelkkä rakenteellinen muutos, kuten esiopetuksen keston pidentäminen, ei automaattisesti takaa laadun paranemista, vaan keskiössä on se, miten laadukkaasti ja lapsilähtöisesti pedagogiikkaa toteutetaan arjessa.

Kokeilu osoitti, että laadukkaan esiopetuksen toteutuminen edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja, toimivia siirtymäkäytäntöjä sekä riittävää henkilöstöresurssia. Lapsen tuen tarpeiden tunnistaminen ja tiedonsiirto edellyttävät selkeitä rakenteita, ja henkilöstön pysyvyys nousi keskeiseksi pedagogista jatkuvuutta tukevaksi tekijäksi. Ryhmäkoon, henkilöstöresurssin ja lasten tuen tarpeiden yhteensovittamisella havaittiin olevan merkitystä vuorovaikutuksen laatuun, työrauhaan ja tuen toteutumiseen. Kokeilun käytännön haasteena tunnistettiin kelpoisen henkilöstön saatavuus. Henkilöstön vaihtuvuus ja sijaisten runsaus heikensivät pedagogista jatkuvuutta. Lisäksi liian suuret lapsiryhmät tai epäsuotuisat suhdeluvut lisäsivät lasten levottomuutta sekä henkilöstön kuormitusta, kun taas pienemmät tai joustavasti jaettavat ryhmät tukivat vuorovaikutusta ja tuen toteutumista.

3.4 Yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun merkitys lapsen hyvinvoinnille

Ajankohtainen tutkimus toteaa, että lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus tukee hyvinvointia, sosioemotionaalista kehitystä ja koulunkäynnin onnistumista (OECD, 2017; Repo ym., 2019). Kun toimintakulttuurit, oppimisympäristöt ja tukikäytännöt muodostavat johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen, lapsen turvallisuuden tunne, oppimisen ilo ja pystyvyyden kokemus vahvistuvat. Katkokset tiedonkulussa tai pedagogisissa käytännöissä voivat heikentää lapsen oppimisen ja tuen jatkuvuutta sekä vaikeuttaa oikea-aikaisen tuen järjestämistä

(OECD, 2017; Repo ym., 2019). Näkökulma näkyy myös perusopetuslaissa sekä esiopetuksen opetus-suunnitelman perusteissa, joissa korostetaan lapsen etua, yhtenäistä opinpolkua ja suunnitelmallista yhteistyötä nivelvaiheissa.

Jyväskylässä siirtymävaiheiden tiedonsiirtoa ja yhteistyötä ohjataan yhtenäisen opinpolun vuosikelloilla. Vuosikellojen tavoitteina on tukea lapsen ja oppilaan oppimista ja hyvinvointia nivelvaiheissa ja siirtymissä, vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken yhteisillä käytänteillä ja selkeillä vastuilla sekä varmistaa, että oppilaan oppimiseen, tuen tarpeisiin ja vahvuuksiin liittyvä tieto siirtyy seuraavalle asteelle. Vuosikellojen tavoitteiden toteutumista sekä niiden hyödyntämistä arvioidaan säännöllisesti.

Esi- ja perusopetuksen siirtymävaiheen kehittämistyötä on tehty Jyväskylässä usean vuoden ajan. Syksyllä 2025 Jyväskylän päiväkotikoulujen henkilöstön käyttöön julkaistiin Yhtenäisen opinpolun pedagoginen käsikirja. Tarkoituksena on laajentaa käsikirjan käyttöä vähitellen koko kaupunkiin tukemaan esi- ja alkuopetuksen yhteistä toimintakulttuurin ja pedagogiikan kehittämistä.

4 Esiopetuksen laatutekijät ja niiden vaikutus lapsen hyvinvointiin

Tämän luvun tavoitteena on tarkastella esiopetuksen keskeisiä rakenne- ja prosessitekijöitä lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta: pedagogiikan laatua, siirtymiä, tiloja, henkilöstön saatavuutta sekä pysyvyyttä ja ryhmäkokoja. Ilmiöitä peilataan kolmeen erilaiseen järjestämistapaan: kunnalliseen, yksityiseen sekä näiden yhdistelmään.

Esiopetuksen vaikuttavuutta ja laadun suhdetta lapsen hyvinvointiin tarkastellaan kasvatustieteellisessä tutkimuksessa perinteisesti jakamalla laatu rakenteellisiin tekijöihin ja prosessilaatuun. Rakenteellinen laatu muodostaa puitteet toiminnalle. Näitä ovat esimerkiksi ryhmäkokoa, tilat, säädetyt suhdetilat ja henkilöstön kelpoisuus. Prosessilaatu viittaa arjen pedagogiikkaan, kuten vuorovaikutuksen sensitiivisyyteen, lapsen kohtaamiseen ja leikin tukemiseen. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) laajoissa arviointitutkimuksissa (mm. Repo ym. 2019; Vlasov ym. 2018) korostetaan, että nimenomaan prosessilaatu ja sen tasaisuus ovat suorassa yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja turvallisuudentunteeseen esiopetuspäivän aikana.

4.1 Pedagogiikan laatu ja lapsen hyvinvointi

Tutkimusnäyttö osoittaa, että pedagoginen laatu on keskeinen lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia selittävä tekijä. Pedagogisen laadun osatekijöinä korostuvat erityisesti henkilöstön pedagoginen osaaminen, opettaja-lapsi-vuorovaikutuksen laatu sekä pedagoginen johtajuus (Blewitt ym., 2020; Fonsén ym., 2022). Laadukkaan vuorovaikutuksen on todettu tukevan lasten osallisuutta, oppimisvalmiuksia ja sosioemotionaalista kehitystä (Narea ym., 2022). Lisäksi pedagogisesti laadukas toiminta voi ehkäistä lasten emotionaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia sekä vahvistaa hyvinvointia (Siraj ym., 2023).

Tutkimusnäytön perusteella lapsen hyvinvoinnin kannalta ratkaisevaa ei ole ensisijaisesti esiopetuksen hallinnollinen tai fyysinen sijoittuminen, vaan se, millaiset edellytykset toimintaympäristö tarjoaa laadukkaan pedagogiikan toteuttamiselle. Keskeisiä laatutekijöitä ovat pysyvät ja turvalliset aikuissuhteet, laadukas opettaja-lapsi-vuorovaikutus, pedagoginen johtajuus, lasten osallisuus sekä yhteistyö huoltajien ja muiden kasvatus- ja opetustoimijoiden kanssa (Blewitt ym., 2020; Fonsén ym., 2022; Moir & Johnson, 2021).

Lisäksi tutkimukset korostavat pedagogisen jatkuvuuden merkitystä siirtymissä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen. Lasten hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja oppimisen jatkuvuutta tukee se, että eri koulutusasteiden toimintakulttuurit, pedagogiset käytännöt ja yhteistyörakenteet muodostavat eheän kasvun ja oppimisen polun (Kangas & Ukkonen-Mikkola, 2021; Moir & Johnson, 2021).

4.2 Siirtymävaiheet yhtenäisellä opinpolulla

Suomalainen tutkimus korostaa pedagogisen, sosiaalisen ja rakenteellisen jatkuvuuden merkitystä siirtymävaiheissa (Kangas & Ukkonen-Mikkola, 2021). Onnistuneet siirtymät edellyttävät huoltajien osallisuutta, riittävää tiedonsiirtoa sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tiedonsiirrolla voidaan turvata lapsen oppimisen, kehityksen ja tuen tarpeiden jatkuvuus sekä välittää tietoa lapsen

vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista ja hyvinvointia tukevista käytännöistä (Moir & Johnson, 2021; Kangas & Ukkonen-Mikkola, 2021; Boylan ym., 2024; Olsen, 2026).

Tutkimukset korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Pelkkä kirjallinen dokumentaatio ei yksin riitä, vaan siirtymävaiheissa tarvitaan yhteisiä keskusteluja, yhteistyörakenteita ja mahdollisuuksia jakaa tietoa huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön, esiopettajien, luokanopettajien ja tarvittaessa opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kesken (Moir & Johnson, 2021; Karila & Rantavuori, 2023). Lisäksi viimeaikainen tutkimus suosittelee, että myös lasten omia kokemuksia, näkemyksiä ja toiveita kerätään systemaattisesti osaksi siirtymävaiheiden suunnittelua ja tiedonsiirtoa (González-Moreira ym., 2023).

4.3 Henkilöstön pysyvyys ja ammatillinen asiantuntijuus

Henkilöstön pysyvyys on keskeinen edellytys lapsen emotionaalisen turvallisuuden ja turvallisten kiintymyssuhteiden rakentumiselle. Varhaiskasvatuksessa pitkäkestoiset ja jatkuvat kasvattaja–lapsisuhteet tukevat lapsen mahdollisuuksia muodostaa turvallisia suhteita aikuisiin sekä vahvistavat sosio-emotionaalista kehitystä (Ereky-Stevens ym., 2018; Ruprecht ym., 2018). Tutkimusten mukaan hoidon ja kasvattajasuhteiden jatkuvuus on yhteydessä laadukkaampiin kasvattaja–lapsivuorovaikutussuhteisiin, parempaan sosiaaliseen kompetenssiin sekä vähäisempään ongelmakäyttäytymiseen (Ruprecht ym., 2018). Lisäksi kasvattajan sensitiivisyys ja emotionaalinen osaaminen ovat yhteydessä lasten kiintymyksen turvallisuuteen ja sosiaalisiin taitoihin (Arace ym., 2021; Ereky-Stevens ym., 2018).

Opettajan pedagoginen asiantuntijuus on vahvasti yhteydessä lapsen saaman tuen laatuun. Varhaiskasvatuksen tutkimuksessa henkilöstön pedagoginen osaaminen sekä opettaja–lapsivuorovaikutuksen laatu tunnistetaan keskeisiksi varhaiskasvatuksen laatutekijöiksi, jotka tukevat lasten oppimista, kehitystä ja hyvinvointia (Cadima ym., 2020; Blewitt ym., 2020). Suomalaisen tutkimuskatsauksen mukaan pedagoginen kompetenssi muodostaa varhaiskasvatuksen opettajan keskeisen asiantuntijuusalueen, joka mahdollistaa lasten kehityksen, oppimisen ja yksilöllisen tuen laadukkaan toteuttamisen (Ranta ym., 2023).

4.4 Esiopetusikäisten lasten vertaisryhmän merkitys

Tutkimuskirjallisuuden perusteella vertaisryhmäkoon merkitystä esiopetuksessa tulee tarkastella osana pedagogisen laadun kokonaisuutta eikä yksittäisenä rakenteellisena tekijänä. Ryhmä koko vaikuttaa siihen, millaiset mahdollisuudet henkilöstöllä on toteuttaa laadukasta opettaja–lapsi–vuorovaikutusta, havainnoida lasten tarpeita, tarjota yksilöllistä tukea sekä järjestää pedagogisesti tarkoituksemukaista toimintaa. Tutkimusten mukaan pienemmät ryhmät ja matalampi lapsi–aikuinen-suhdeluku voivat tukea lasten hyvinvointia, osallistumista ja oppimista erityisesti silloin, kun tavoitteena on vahvistaa vuorovaikutusta ja vastata lasten erilaisiin tuen tarpeisiin (Cadima ym., 2020; Dalgaard ym., 2022).

OECD:n tutkimuskatsaukset korostavat, että lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeisintä on prosessilaatu eli lasten päivittäin kokeman vuorovaikutuksen laatu. Ryhmä koko ja henkilöstöresurssit ovat merkityksellisiä siksi, että ne luovat edellytyksiä lämpimille, sensitiivisille ja lapsen tarpeisiin vastaaville vuorovaikutussuhteille. Vaikka rakenteelliset tekijät eivät yksin takaa

laadukasta toimintaa, ne voivat joko mahdollistaa tai rajoittaa laadukkaan pedagogiikan toteutumista (OECD, 2021; Edwards, 2021).

Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten mahdollisuuksiin saada yksilöllistä tukea ja osallistua aktiivisesti toimintaan. Mitä suurempi ryhmä on suhteessa käytettävissä olevaan henkilöstöön, sitä haastavampaa on tunnistaa lasten yksilöllisiä tarpeita, tarjota oikea-aikaista tukea ja ylläpitää laadukasta vuorovaikutusta. Tämä korostuu erityisesti ryhmissä, joissa lapsilla on oppimisen, kehityksen tai hyvinvoinnin tuen tarpeita (Dalgaard ym., 2022; Partee ym., 2022). Lisäksi tutkimukset osoittavat, että pienryhmätoiminta tukee lasten osallistumista, vuorovaikutusta, keskustelua, keskittymistä ja yksilöllistä ohjausta (Nores ym., 2021; Pianta & Hofkens, 2023).

Tutkimusnäytön perusteella ryhmäkoko ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella pelkästään lapsimääränä. Keskeistä on arvioida, mahdollistavatko ryhmän koko, henkilöstöresurssit ja oppimisympäristöt sellaisen pedagogisen toiminnan, jossa jokainen lapsi tulee kohdatuksi, saa tarvitsemansa tuen ja voi osallistua toimintaan aktiivisesti. Näin tarkasteltuna ryhmäkoko on yksi keskeinen pedagogisen laadun edellytys, jonka vaikutukset välittyvät lasten hyvinvointiin ja oppimiseen vuorovaikutuksen sekä pedagogisten käytäntöjen kautta (OECD, 2021; Edwards, 2021; Pianta & Hofkens, 2023).

4.5 Fyysiset oppimisympäristöt

Fyysiset oppimisympäristöt vaikuttavat merkittävästi lasten hyvinvointiin, osallistumiseen, oppimiseen ja vuorovaikutukseen. Tilaratkaisut, materiaalit, kalustus, ääniympäristö ja tilojen jäsentely voivat joko tukea tai kuormittaa lasten toimintaa. Erityisesti ympäristön muunneltavuus ja mahdollisuus huomioida lasten yksilölliset tarpeet ovat keskeisiä laadukkaan esiopetusympäristön piirteitä (Matthews & Lippman, 2020; Rausch ym., 2021).

Tutkimusten mukaan oppimisympäristöjen toimivuus vaikuttaa lasten hyvinvointiin, oppimiseen, osallisuuteen ja vuorovaikutukseen. Lasten tarpeita tukevissa oppimisympäristöissä korostuvat tilojen muunneltavuus, toimiva akustiikka, mahdollisuus pienryhmätoimintaan sekä rauhalliset ja monipuoliset työskentely- ja rauhoittumistilat. Tarkoituksenmukaiset tilaratkaisut tukevat samalla pedagogisen toiminnan toteuttamista ja lasten yksilöllisten tarpeiden huomioimista. (Rausch ym., 2021; Martikainen ym., 2023; Tamblyn ym., 2023; Mealings & Buchholz, 2025.)

4.6 Tutkimuskirjallisuuden yhteenveto

Tutkimuskirjallisuuden perusteella lasten hyvinvoinnin, oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeiksi tekijöiksi nousevat pedagoginen laatu, henkilöstön pysyvyys, toimivat siirtymäkäytännöt, tarkoituksenmukaiset vertaisryhmät sekä lasten tarpeita tukevat oppimisympäristöt. Näiden tekijöiden merkitys korostuu riippumatta siitä, missä tai minkä toimijan järjestämänä esiopetusta toteutetaan.

Taulukko 1. Selvityksessä tarkastellun tutkimuskirjallisuuden perusteella tunnistetut esiopetuksen laadun keskeiset tekijät

Tekijä	Merkitys lapsen hyvinvoinnille
Pedagoginen laatu	Oppiminen, osallisuus ja hyvinvointi
Henkilöstön pysyvyys	Turvalliset ihmissuhteet
Toimivat siirtymät	Jatkuvuus ja tuen siirtyminen
Tarkoituksenmukainen vertaisryhmä	Kaverisuhteet ja osallisuus
Tarkoituksenmukaiset tilat	Keskittyminen, leikki ja rauhoittuminen

5 Sidosryhmien näkemykset

Esiopetusselvitystä varten kartoitettiin eri sidosryhmien näkemyksiä kuulemalla lapsia, huoltajia ja henkilöstöä. Lasten, huoltajien ja esiopetuksen opettajien kuulemiset toteutettiin valituissa esiopetuksen toimipaikoissa, jotka edustivat monipuolisesti sekä kunnan omana toimintana että ostopalveluna järjestettyä esiopetusta. Mukana oli yhteensä kymmenen toimipaikkaa, joista viisi oli kunnallisia ja viisi yksityisiä. Toimipaikat sijaitsivat eri puolilla Jyväskylää.

Mukaan valitut toimipaikat edustivat mahdollisimman monipuolisesti erilaisia toimintaympäristöjä ja esiopetuksen järjestämisen tapoja. Kunnallisista toimipaikoista mukana oli päiväkotikouluja, koulujen yhteydessä toimivia esiopetusryhmiä sekä päiväkoteja eri puolilta Jyväskylää. Lisäksi mukana oli vuoroittoa tarjoavia yksiköitä ja vieraskielisten lasten esiopetusta järjestäviä toimipaikkoja. Yksityisistä palveluntuottajista mukaan valittiin eri alueilla toimivia toimipaikkoja. Mukana oli eri päiväkotiketjuihin kuuluvia toimijoita, yhdistyspohjainen palveluntuottaja sekä toimipaikkoja, joilla oli pitkä kokemus esiopetuksen järjestämisestä. Valinnoilla pyrittiin varmistamaan, että selvitystyössä huomioidaan mahdollisimman monipuolisesti erilaiset näkökulmat, toimintatavat ja toimintaympäristöt.

Lasten työskentely kohdennettiin mukaan valittujen toimipaikkojen esiopetusryhmille. Huoltajille suunnattu sähköinen kysely kohdennettiin näiden toimipaikkojen huoltajille, joiden toiminnassa mukana oleva lapsi oli viisivuotias tai osallistui esiopetukseen. Huoltajakyselyyn vastasi 76 huoltajaa, joista 45:n lapsi oli kunnallisessa päiväkodissa ja 31:n lapsi yksityisen palveluntuottajan päiväkodissa. Lasten näkemyksiä koskeva aineisto koottiin yhteensä 11 esiopetusryhmästä, ja se kattoi sekä kunnallisia että yksityisiä järjestäjiä.

Henkilöstön kuulemiset kohdennettiin kunnallisille päiväkodinjohtajille, yksityisille palveluntuottajille, esiopetuksen opettajille sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajille. Päiväkodinjohtajien, yksityisten palveluntuottajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kuulemiset toteutettiin koko kohderyhmälle. Esiopetusryhmissä työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille suunnattu kysely kohdennettiin mukaan valittujen toimipaikkojen opettajille. Varhaiskasvatuksen opettajille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 48 henkilöä, joista 38 työskenteli kunnallisessa päiväkodissa ja 10 yksityisen palveluntuottajan päiväkodissa. Päiväkodinjohtajille, yksityisille palveluntuottajille sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajille järjestettiin työpajoja, joissa tarkasteltiin esiopetuksen laatutekijöitä ja nykytilaa sekä niihin liittyviä vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Työpajoissa keskustelun teemoina olivat pedagoginen laatu, tilat, siirtymävaiheiden tiedonkulku, opettajien saatavuus ja pysyvyys sekä ryhmäkokoo.

Kuulemisten toteutusta koskevat tarkemmat tiedot, kuten aineistonkeruumenetelmät, tarkastelunäkökulmat, aikataulu ja vastaajamäärät, on esitetty liitteessä 3. Sidosryhmille suunnattujen kuulemisten toteutus. Kuulemisten tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman monipuolinen kuva esiopetuksen vahvuuksista, haasteista ja kehittämistarpeista eri näkökulmista.

5.1 Lasten ja huoltajien näkemykset

Lasten ja huoltajien aineistojen perusteella esiopetuksen hyvinvointivaikutuksia selittävät ennen kaikkea arjen laatu, turvalliset aikuiset, kaverisuhteet, leikki sekä mahdollisuus oppia ja osallistua omista lähtökohdista riippumatta. Aineistossa ei nouse esiin merkittäviä järjestäjätahoon liittyviä eroja, vaan

lasten kokemukset näyttävät rakentuvan ensisijaisesti yksittäisten toimintaympäristöjen käytännöistä ja toimintakulttuureista.

Kunnallisen esiopetuksen vahvuuksina huoltajat tunnistavat lähipalvelut, koulupolun jatkuvuuden sekä monipuolisen toiminnan. Yksityisten palveluntuottajien vahvuuksina korostuvat puolestaan pienemmät yhteisöt, tutut aikuiset, arjen jatkuvuus sekä mahdollisuus valita perheen arvoihin tai tarpeisiin sopiva toimintaympäristö.

Turvallisuuden kokemuksen keskeisiksi edellytyksiksi nousevat henkilöstön läsnäolo ja pysyvyys, riittävä henkilöstöresurssi sekä toimivat ryhmärakenteet. Ryhmäkokojen arvioinnissa olennaisia tekijöitä ovat lapsimäärän lisäksi lasten tuen tarpeet, melutaso, oppimisympäristön toimivuus ja aikuisten määrä. Huoltajat pitävät pienryhmätoimintaa tärkeänä keinona vahvistaa rauhaa, turvallisuutta ja yksilöllistä tukea.

Leikki, kaverisuhteet, liikkuminen ja oppiminen muodostavat lasten näkökulmasta esiopetuksen ytimen. Lasten aineistossa korostuvat myös rauhoittumisen ja levon mahdollisuudet sekä toiminnalliset ja viihtyisät oppimisympäristöt. Huoltajat puolestaan nostavat esiin tiedonkulun, kodin ja esiopetuksen yhteistyön sekä yksilöllisen tuen merkityksen lapsen hyvinvoinnille.

Aineiston perusteella lasten yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaaminen edellyttää, että kaikissa esiopetuksen toimipaikoissa huolehditaan riittävistä henkilöstöresursseista, tarkoituksenmukaisista oppimisympäristöistä, toimivista siirtymäkäytännöistä sekä lasten osallisuudesta oman arkensa ja toimintaympäristönsä kehittämisessä. Taulukkoon 2 on koottu aineistosta tunnistetut keskeiset näkökulmat. Aineistoissa esiin nousseita näkemyksiä on kuvattu tarkemmin liitteissä 5, 7, 9, 11 ja 13.

Taulukko 2. Lasten ja huoltajien näkemykset esiopetuksen vahvuuksista ja haasteista

Näkökulma	Kunnallinen esiopetus: vahvuudet	Kunnallinen esiopetus: haasteet	Yksityinen esiopetus: vahvuudet	Yksityinen esiopetus: haasteet
Pedagogiikka	Monipuolinen toiminta, tunne- ja kaveritaidot, koulupolun jatkumo	Rauhattomuus, yksilöllisen tuen ja eriyttämisen haasteet	Lapsilähtöisyys, tuttu ympäristö, arvopohjaiset painotukset, pienryhmät	Vaihtelua tehtävien haastavuudessa ja toiminnan näkyvyydessä
Oppimisympäristö	Lähipalvelu, uudet tilat, koulun läheisyys	Melu, akustiikka, ahdistus, koulumaisuus	Pienempi ja kodinomaisempi ympäristö	Piha-alueiden tai tilojen rajallisuus joissain yksiköissä
Tiedonkulku ja siirtymät	Päiväkotikoulu ja koulun läheisyys tukevat jatkumoa	Koulualuejaot, kaverisuhteiden katkeaminen, viestintäkanavien hajanaisuus	Jatkuvuus samassa päiväkodissa, tutut aikuiset ja sisarukset samassa paikassa	Siirtymävaihe kouluun vaatii yhteisten rakenteiden vahvistamista
Henkilöstö	Ammattitaitoiset ja turvalliset aikuiset	Riittävä henkilöstömäärä ja jaksaminen huolena	Pysyvä henkilöstö ja tutut aikuiset	Resurssien riittävyys varmistettava
Ryhmä koko	Pienryhmätoiminta toimii, kun se mahdollistuu	Suuret ryhmät, melu ja tuen tarpeet kuormittavat	Pienet ryhmät merkittävä vahvuus	Pienryhmien ja henkilöstön riittävyys turvattava jatkossa

5.2 Henkilöstön näkemykset

Työpaja- ja kyselyaineistojen perusteella esiopetuksen laadun kannalta keskeisiksi tekijöiksi nousevat henkilöstön osaaminen ja pysyvyys, toimivat oppimisympäristöt, tarkoituksenmukaiset ryhmärakenteet, riittävät tuen resurssit sekä yhteistyön ja tiedonkulun käytännöt. Aineiston mukaan laadukas esiopetus rakentuu ennen kaikkea arjen pedagogiikasta, henkilöstön osaamisesta ja toimivista rakenteista, ei yksinomaan palvelun järjestäjätahosta.

Kunnallisen esiopetuksen vahvuuksina nähdään yhteiset rakenteet, päiväkotikoulujen mahdollistama yhteistyö, toimivat siirtymäkäytännöt, pätevä henkilöstö sekä mahdollisuus kehittää kaupunkitasoisia toimintamalleja. Haasteiksi tunnistetaan ryhmäkokojen, tilojen, henkilöstön saatavuuden ja pedagogisten käytäntöjen vaihtelu sekä tuen resurssien riittävyys eri alueilla.

Yksityisen palveluntuottajan järjestämän esiopetuksen vahvuuksia ovat lapsen ja perheen arjen jatkuvuus, pienemmät toimintaympäristöt, henkilöstön pysyvyys sekä mahdollisuus erilaisiin pedagogisiin painotuksiin. Haasteita aiheuttavat esiopetusryhmien toteutumisen epävarmuus lapsimäärien vaihdellessa, henkilöstöresurssien saatavuus sekä tarve varmistaa yhdenvertaiset yhteistyö-, tiedonsiirto- ja tukirakenteet.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta aineistossa korostuu tarve varmistaa, että kaikilla lapsilla on järjestäjätahosta riippumatta mahdollisuus laadukkaaseen pedagogiikkaan, tarkoituksenmukaisiin oppimisympäristöihin, riittävään tukeen ja sujuviin siirtymävaiheisiin. Tämä edellyttää yhteisiä toimintamalleja, toimivia rakenteita sekä riittäviä henkilöstö- ja tukiresursseja kaikissa yksiköissä. Taulukkoon 3 on koottu aineistosta tunnistetut keskeiset näkökulmat. Aineistoissa esiin nousseita näkemyksiä on kuvattu tarkemmin liitteissä 4, 6, 8, 10 ja 12.

Taulukko 3. Henkilöstön näkemykset esiopetuksen vahvuuksista ja haasteista

Näkökulma	Kunnallinen esiopetus: vahvuudet	Kunnallinen esiopetus: haasteet	Yksityinen esiopetus: vahvuudet	Yksityinen esiopetus: haasteet
Pedagogiikka	Pätevät opettajat, yhteisopettajuus ja vahva kouluyhteistyö	Resurssien riittävyys, SAK-aika ja laadun vaihtelu	Lapsilähtöisyys, pysyvät aikuiset ja tuttu toimintaympäristö	Laadun henkilösidosonnaisuus ja tuen rakenteiden vaihtelevuus
Oppimisympäristöt	Uudemmat tilat ja päiväkotikoulut voivat tukea toimintaa ja koulupolkua	Tilojen vaihtelu, ahtaus, melu, jakotilojen puute	Pienemmät, kodinomaisemmat ja muokattavat ympäristöt	Ahtaus, vähäiset jakotilat ja melu voivat haastaa myös yksityisissä
Tiedonkulku ja siirtymät	Päiväkotikouluissa tiedonsiirto usein sujuvaa	Riippuu paljon rakenteista ja kouluyhteydestä; tuen siirtymä voi katketa	Lapsituntemus ja varhaiskasvatuksesta esiopetukseen jatkuva polku	Voi jäädä kouluyhteistyön rakenteiden ulkopuolelle
Henkilöstö	Pätevä henkilöstö ja tiimityö vahvuutena	Saatavuus, sijaispula ja vaihtuvuus vaihtelevat	Sitoutuneet ja pysyvät opettajat, tuttuus lapsille ja perheille	Palkkataso ja resurssien riittävyys voivat uhata pysyvyyttä
Ryhmäkoko	Pienryhmätoiminta tukee arkea, kun resurssit riittävät	Suuret ja heterogeeniset ryhmät kuormittavat	Usein pienemmät ryhmät, yksilöllinen huomiointi	Liian pieni ryhmä voi vaarantaa toteutumisen ja kaventaa vertaisryhmää

6 Lapsivaikutusten arviointi

Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on ennakoarvioinnin menetelmä, jolla selvitetään, miten suunniteltu päätös vaikuttaa lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Se perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja erityisesti sen neljään yleisperiaatteeseen: syrjimättömyyteen, lapsen edun ensisijaisuuteen, oikeuteen kehittyä sekä oikeuteen tulla kuulluksi. Arvioinnin tavoitteena on tuoda lasten näkökulma osaksi valmistelua, tukea tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja auttaa tunnistamaan eri päätösvaihtoehtojen vaikutukset ennen päätöksen tekemistä.

Kuntien päätöksenteossa lapsivaikutusten arviointi tukee velvollisuutta selvittää päätettävä asia riittävästi ja ottaa päätöksen vaikutukset huomioon valmistelussa.

6.1 Lapsivaikutusten arvioinnissa käytetyt aineistot

Lapsivaikutusten arviointi perustuu useisiin toisiaan täydentäviin aineistoihin. Arvioinnin lähtökohtana ovat olleet esiopetus selvityksen valmisteluaineistot sekä lasten, huoltajien ja henkilöstön kuulemisissa tuotetut aineistot. Lasten aineisto muodostaa arvioinnissa oman tietolähteen, jonka kautta on tarkasteltu lasten kokemuksia, näkemyksiä ja heille merkityksellisiä arjen tekijöitä. Huoltajien aineistosta tulee esiin perheiden näkökulmia palvelujen saavutettavuudesta, turvallisuudesta, tuen toteutumisesta ja arjen sujuvuudesta. Henkilöstön aineistossa ovat korostuneet pedagogiseen laatuun, henkilöstöresursseihin, oppimisympäristöihin, yhteistyöhön ja tuen järjestämiseen liittyvät näkökulmat.

Kuulemisaineistojen lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty lapsivaikutusten arvioinnin tueksi kootun monialaisen työryhmän keskustelua. Työryhmä ei muodostanut erillistä vastaajaryhmää, vaan sen tehtävänä oli tarkastella käytettävissä olevia aineistoja eri ammatillisista näkökulmista ja tunnistaa lasten oikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä vaikutusyhteyksiä. Työryhmän havainnot ovat täydentäneet kuulemisaineistoista muodostuvaa kokonaiskuvaa erityisesti vertaissuhteiden, siirtymien, yhteistyörakenteiden, henkilöstöresurssien, oppimisympäristöjen, kuormituksen ja lapsen arjen kokonaisuuden näkökulmista.

Yleiskommentit ovat YK:n lapsen oikeuksien komitean antamia tulkintaohjeita, jotka täsmentävät lapsen oikeuksien sopimuksen sisältöä. Tässä arvioinnissa ne ovat toimineet lapsioikeudellisena tulkinta-kehyksenä.

Arvioinnissa on hyödynnetty erityisesti koulutuksen tavoitteita ja lapsen kokonaisvaltaista kehitystä käsittelevää yleiskommenttia nro 1 (GC1), lapsen oikeuksien täytäntöönpanoa käsittelevää yleiskommenttia nro 5 (GC5) sekä varhaislapsuuden oikeuksia käsittelevää yleiskommenttia nro 7 (GC7). Lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty vammaisten lasten oikeuksia koskevaa yleiskommenttia nro 9 (GC9), lapsen oikeutta tulla kuulluksi koskevaa yleiskommenttia nro 12 (GC12), lapsen edun ensisijaisuutta koskevaa yleiskommenttia nro 14 (GC14), yritystoiminnan vaikutuksia lasten oikeuksiin käsittelevää yleiskommenttia nro 16 (GC16) sekä lapsen oikeutta leikkiin, vapaa-aikaan ja lepoon koskevaa yleiskommenttia nro 17 (GC17).

6.2 Lapsivaikutusten tarkastelu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden ja kuulemisaineistojen näkökulmasta

Taulukko 4. Syrjimättömyys LOS 2 artikla

	Yleiskommenteista nousevat näkökulmat	Lasten aineistosta nousevat näkökulmat	Huoltajien aineistosta nousevat näkökulmat	Henkilöstön aineistosta nousevat näkökulmat	Yhteiset havainnot aineistosta (ml. selvityksen taustatieto)
Yleisperiaate: SYRJIMÄTTÖMYYS LOS 2 artikla	Syrjimättömyys ei tarkoita aina samanlaista kohtelua, vaan lasten erilaiset tarpeet on huomioitava yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaamiseksi (GC5, GC9). Julkisella vallalla säilyy vastuu lasten oikeuksien toteutumisesta myös silloin, kun palveluja tuotetaan yksityisesti (GC16).	Lapset pitävät tärkeänä, että he pääsevät mukaan leikkiin ja yhteiseen toimintaan. Yhteisöllisyys rakentuu erityisesti yhdessä tekemisestä, toisten huomioimisesta ja ystävällisyydestä. Turvallisuuden kokemukseen kuuluu, että aikuinen kuuntelee, toimii oikeudenmukaisesti ja auttaa ristiriitatilanteissa	Huoltajien näkemyksissä korostuvat palvelun saavutettavuus, kodin tai tulevan koulun läheisyys, arjen sujuvuus, sisarusten mahdollisuus olla samassa yksikössä sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Erityisen tuen tarve, vuoroahoito sekä kieli- ja toimintaympäristöön liittyvät tarpeet vaikuttavat perheiden ratkaisuihin. Pieni ja tuttu yhteisö voi huoltajien mukaan tukea turvallisuutta, mutta palvelupaikan valintaan vaikuttaa myös paikkojen tosiasiallinen saatavuus.	Henkilöstöaineistoissa tunnistetaan yksikkö- ja aluekohtaisia eroja pedagogisessa laadussa, henkilöstön saatavuudessa, tuen resursseissa, ryhmäkoossa, tiloissa sekä tiedonsiirron ja kouluyhteistyön käytännöissä. Pienryhmät voivat tukea lasten yksilöllistä huomiointia, mutta niiden toimivuus riippuu myös ryhmän kokoonpanosta ja lasten tuen tarpeista. Henkilöstö korostaa yhtenäisten käytäntöjen, yhteistyön ja resurssien tasapuolisen kohdentamisen merkitystä.	Yhdenvertaisuuden toteutuminen ei aineistojen perusteella ratkea yksin järjestäjätahon perusteella. Ratkaisevaa on, toteutuvatko tuki, pedagoginen laatu, henkilöstön riittävyys ja osaaminen, saavutettavat oppimisympäristöt, osallistuminen sekä toimivat siirtymä- ja yhteistyökäytännöt kaikissa yksiköissä. Monituottajamallissa yhdenvertaisuus edellyttää lisäksi yhteisiä velvoittavia kriteereitä, riittävää ohjausta, seurantaa ja valvontaa.

Taulukko 5. Lapsen edun ensisijaisuus LOS 3 artikla

	Yleiskommenteista nousevat näkökulmat	Lasten aineistosta nousevat näkökulmat	Huoltajien aineistosta nousevat näkökulmat	Henkilöstön aineistosta nousevat näkökulmat	Yhteiset havainnot aineistosta (ml. selvityksen taustatieto)
Yleisperiaate: LAPSEN EDUN ENSISIJAISSUUS LOS 3 artikla	Lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon lapsia tai lapsiryhmiä koskevissa päätöksissä. Arvioinnissa tulee tunnistaa ja punnita päätöksen myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä arvioida vaikutuksia eri aikajäniteillä (GC14). Varhaislapsuudessa arvioinnissa on huomioitava lasten kehitysvaihe, kokemukset, valmiudet ja haavoittuvuudet (GC7). Lapsen edun tulee ohjata toimintaa ja päätöksentekoa riippumatta siitä, tuotetaanko palvelu julkisesti vai yksityisesti (GC14; GC16).	Lasten näkökulmasta hyvä esiopetuspäivä rakentuu turvallisesta ja läsnä olevasta aikuisesta, kavereista, leikistä, mielekkästä tekemisestä ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan toimintaan. Lapset tarvitsevat myös selkeitä arjen rakenteita sekä mahdollisuuden levätä tai rauhoittua ilman häiriöitä.	Huoltajat liittävät lapsen kannalta hyvään ratkaisuun turvallisuuden, tutun yhteisön, henkilöstön pysyvyyden, lapsen yksilöllisen huomioimisen, arjen sujuvuuden, lähipalvelun sekä jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja koulun. Huoltajien aineistossa näkyy myös kaverisuhteiden jatkuvuutta koskeva huoli silloin, kun lähekkäin asuvat lapset tai eskarikaverit ohjautuvat eri kouluihin.	Henkilöstö liittää lapsen kannalta hyvään ratkaisuun turvalliset ja pysyvät aikuiset, laadukkaan ja lapsilähtöisen pedagogiikan, sopivat ryhmärakenteet, toimivat tilat, oikea-aikaisen tuen sekä sujuvan tiedonsiirron. Jatkuvuutta voivat tukea sekä samassa ympäristössä jatkaminen että esiopetuksen ja koulun rakenteellinen yhteistyö. Toisaalta henkilöstön vaihtuvuus, resurssivaje, toimimattomat tilat ja katkokset tiedonsiirrossa voivat heikentää jatkuvuutta.	Lapsen etu näyttäytyy aineistoissa turvallisena, lapsen tarpeisiin vastaavana ja ennakoitavana arkena. Siihen kuuluvat pysyvät ihmissuhteet, vertaissuhteet, laadukas pedagogiikka, riittävä tuki, tarkoituksenmukaiset tilat sekä kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus. Yksi ratkaisu ei välttämättä ole samalla tavoin kaikkien lasten edun mukainen, minkä vuoksi vaikutuksia on tarkasteltava myös eri lapsiryhmien ja alueiden näkökulmasta.

Taulukko 6. Oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen LOS 6 artikla

	Yleiskommenteista nousevat näkökulmat	Lasten aineistosta nousevat näkökulmat	Huoltajien aineistosta nousevat näkökulmat	Henkilöstön aineistosta nousevat näkökulmat	Yhteiset havainnot aineistosta (ml. selvityksen taustatieto)
Yleisperiaate: OIKEUS ELÄMÄÄN, HENKIINJÄÄMISEEN JA KEHITTÄMISEEN LOS 6 artikla	Koulutuksen tulee tukea lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyttää kehittymistä (GC1). Varhaislapsuudessa turvalliset ihmissuhteet, kasvatus, oppiminen, leikki ja osallisuus muodostavat kehityksen perustan (GC7). Leikki, lepo ja vapaa-aika ovat lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta välttämättömiä (GC17).	Lapset kuvaavat leikkiä esiopetuksen keskeisimpänä toiminnan ja oppimisen muotona. Kaverisuhteet, yhdessä tekeminen, liikkuminen, ulkoilu- ja retkimahdollisuudet sekä leikkiä mahdollistavat välineet ja tilat ovat heille tärkeitä. Aktiivisen toiminnan rinnalla lapset tarvitsevat pehmeitä, mukavia ja rauhallisia paikkoja sekä mahdollisuuden levätä ilman häiriöitä.	Huoltajat arvostavat oppimisen iloa, leikin ja oppimisen tasapainoa, tunne- ja kaveritaitojen harjoittelua, pienryhmätoimintaa, liikuntaa, ulkoilua sekä rauhallisia ja lapsen tarpeisiin sopivia ympäristöjä. Pienempi ja tuttu yhteisö voi huoltajien mukaan tukea turvallisuutta, kun taas melu, levottomuus, suuret ryhmät ja aikuisten rajalliset mahdollisuudet yksilölliseen kohtaamiseen voivat kuormittaa lasta.	Henkilöstön näkemyksissä korostuvat pedagoginen laatu, sensitiivinen vuorovaikutus, osaava ja pysyvä henkilöstö, toimivat ryhmärakenteet sekä lasten vahvuuksien, kiinnostuksen kohteiden ja tuen tarpeiden huomioiminen. Kehittämistarpeina nousevat esiin leikin lisääminen, arjen kiireen ja kuormituksen vähentäminen, palautumisajan lisääminen, aistiympäristön huomiointi sekä tilojen ja henkilöstöresurssien riittävyys.	Aineistojen perusteella lapsen kokonaisvaltaista kehitystä tukevat turvalliset ihmissuhteet, toimivat vertaisryhmät, osallisuus, laadukas pedagogiikka, tarkoituksenmukaiset ryhmärakenteet, riittävä tuki ja monipuoliset oppimisympäristöt. Ryhmäkoko on arvioitava osana tätä kokonaisuutta, ei pelkkänä lapsimääränä. Tutkimuskooste korostaa erityisesti henkilöstön, vuorovaikutuksen, ryhmärakenteiden, siirtymien ja oppimisympäristöjen merkitystä.

Taulukko 7. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja näkemystensä kunnioittaminen LOS 12 artikla

	Yleiskommenteista nousevat näkökulmat	Lasten aineistosta nousevat näkökulmat	Huoltajien aineistosta nousevat näkökulmat	Henkilöstön aineistosta nousevat näkökulmat	Yhteiset havainnot aineistosta (ml. selvityksen taustatieto)
Yleisperiaate LAPSEN OIKEUS TULLA KUULLUKSI JA NÄKEMYSTENSÄ KUNNIOITTAMINEN LOS 12 artikla	Lapsella on palveluntuottajasta riippumatta oikeus tulla kuulluksi ja saada näkemyksilleen asianmukainen painoarvo häntä koskevissa asioissa. Kuulemisen tulee sisältää lasten perehdyttäminen, näkemysten huomioiminen sekä palaute niiden vaikutuksista (GC12). Lapsen kuuleminen on keskeinen osa myös lapsen edun arviointia (GC14). Varhaislapsuudessa kuulemisen menetelmien tulee vastata lapsen ikää ja ilmaisutapoja (GC7).	Lasten näkemyksiä kerättiin ryhmäkeskustelujen, tarinallisen tehtävän ja piirtämisen avulla. Lapset kuvasivat voivansa vaikuttaa erityisesti leikkeihin, tekemisen valintaan ja toimintakavereihin. Aineisto osoittaa, että lapset ovat osaavia tunnistamaan ja kuvaamaan esiopetuksen turvallisuuteen, ihmissuhteisiin, ympäristöön, leikkiin ja hyvinvointiin liittyviä tekijöitä.	Huoltajat korostavat lapsen yksilöllistä kohtaamista, kuuntelemista sekä lapsen tarpeiden, vahvuuksien ja kehitysvaiheen huomioimista. Huoltajien näkemykset koskevat myös perheen arkea, palvelun saavutettavuutta, jatkuvuutta ja tiedonkulkua.	Henkilöstö kuvaa lasten kuulluksi tuleminen, lapsilähtöisyyden sekä lasten kiinnostuksen kohteiden ja toiveiden huomioimisen toiminnan vahvuuksiksi. Samalla henkilöstöaineistossa esitetään tarve lisätä lasten mahdollisuuksia toteuttaa itseään, olla luovia ja vaikuttaa toimintaan.	Lasten kuuleminen on tuottanut päätöksenteon kannalta merkityksellistä tietoa hyvästä esiopetusarjesta. Jatkovalmistelussa tulee osoittaa, miten lasten esiin nostamat näkökulmat huomioidaan vaihtoehtojen arvioinnissa, päätöksen perusteluissa ja toimeenpanossa. Lapsille tulee lisäksi antaa ymmärrettävä palaute kuulemisen vaikutuksista.

6.3 Monialaisen työryhmän täydentävät havainnot

Monialainen työryhmä ei muodostanut lasten, huoltajien ja henkilöstön kuulemisaineistoihin rinnastuvaa erillistä vastaajaryhmää. Sen tehtävänä oli tukea lapsivaikutusten arvioinnin laatimista tuomalla valmisteluun eri toimialojen ja asiantuntijatahojen osaamista. Työryhmään osallistui esiopetuksen järjestämisen kannalta keskeisten palvelujen ja asiantuntijatehtävien edustajia. Työryhmä kokoontui lapsivaikutusten arvioinnin laatimisen aikana kaksi kertaa ja täydensi aineistojen tarkastelua erityisesti lapsen arjen, hyvinvoinnin, kehityksen ja palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmista.

Jyväskylän kaupungin edustajina asiantuntijaryhmän työskentelyyn osallistuivat Anna Isopoussu, Kaisa Jokinen, Anu Lievonen, Päivi Liimatainen, Minna Pajala, Saija Riihinen, Tanja Rätty, Leena Sankilampi, Markus Suni ja Sanna Vuorinen. Jyväskylän yliopiston edustajina osallistuivat Elina Lehtinen ja Mari Vuorisalo sekä Keski-Suomen hyvinvointialueen edustajana Jutta Hakala.

Työryhmä nosti ryhmäkoon rinnalle **vertaisryhmän toimivuuden**. Keskustelussa kysyttiin, millainen ryhmä mahdollistaa riittävät vertaissuhteet ja lapsen pääsyn osaksi toimivaa yhteisöä. Näin ryhmäko-
koa ei tarkastella ainoastaan hallinnollisena lapsimääränä, vaan suhteessa lapsen sosiaalisiin suhteisiin, osallisuuteen ja kuulumisen kokemukseen.

Toinen lisähavainto liittyi **siirtymiin ja jatkuvuuteen**. Työryhmä piti tärkeänä, että lapsen polkua tarkastellaan esiopetuksen ja alkuopetuksen muodostamana jatkumona eikä vain yhden toimintavuoden näkökulmasta. Samalla huomio kiinnittyi yksityisten ja kunnallisten toimijoiden välisiin yhteistyöra-
keisiin, tiedonkulkuun ja siihen, että toimivien yhteistyökäytäntöjen rakentuminen vaatii pitkäjänteistä työtä. Tämä täydentää kuulemisaineistoista nousseita havaintoja liittyen tuttuihin aikuisiin, tuttuun ympäristöön ja kouluyhteistyön toimivuuteen.

Henkilöstöä koskevassa keskustelussa työryhmä kiinnitti huomiota henkilöstön riittävyyteen, poissa-
olojen vaikutuksiin sekä siihen, kuinka paljon työaikaa jää lasten kanssa toimimiseen. Tilojen osalta ryhmä täsmensi, että lepoa koskevaa havaintoa on perusteltua tarkastella laajemmin **lapsen mahdol-
lisuutena rauhoittua ja säädellä kuormitustaan** päivän aikana. Melu ja muut ympäristön ärsykkeet voivat kuormittaa lapsia eri tavoin, eikä kuormittuminen välttämättä näy heti esiopetuksen arjessa. Työryhmä piti tarpeellisina rauhallisia ja eriyttäviä tiloja, joissa erilaiset yksilölliset tarpeet voidaan huomioida. Lisäksi keskustelussa korostettiin unen, levon ja palautumisen merkitystä lapsen hyvin-
voinnille.

Työryhmä nosti esiin myös, että **tilaratkaisut eivät ole ainoastaan toiminnallinen tai tekninen kysy-
mys, vaan ne vaikuttavat siihen, millaisena lapsi kokee esiopetuksen**. Näkökulma on samansuun-
tainen kuin Jyväskylän kaupungin vuoden 2021 Esiopetus kouluihin -selvityksessä, jossa lapset pitivät tärkeinä monipuolisia, viihtyisiä ja toiminnallisia tiloja, joissa on mahdollisuus leikkiin, liikkumiseen, oppimiseen sekä rauhalliseen toimintaan. Lasten näkemyksissä korostuivat myös muunneltavat tilat, tekemiseen innostavat välineet sekä piha-alueet, jotka mahdollistavat aktiivisen toiminnan ja yhdes-
säolon. Työryhmä arvioi, että tilojen soveltuvuus esiopetusikäisten lasten tarpeisiin on yksi niistä teki-
jöistä, joka voi vaikuttaa siihen, miten myönteiseksi ja lapsen kehitystä tukevaksi esiopetusympäristö koetaan.

Työryhmä keskusteli myös **lapsen arjen kokonaisuudesta ja päivittäisestä kuormituksesta**. Esiopetuksen järjestämiskäytännöjen vaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös mahdolliset muutokset päivittäisissä siirtymissä, matkojen pituudessa ja päivän kokonaisuudessa. Mikäli lasten päivittäinen kulkeminen lisääntyy tai päivä pitenee, vaikutukset voivat näkyä lasten jaksamisessa, levon ja vapaan leikin mahdollisuuksissa sekä perheiden arjen sujuvuudessa. Vaikutukset voivat kohdistua eri tavoin eri lapsiin riippuen esimerkiksi lapsen yksilöllisistä tarpeista, kuljetusjärjestelyistä ja perhetilanteesta.

Pedagogisen laadun osalta työryhmä muistutti, **ettei esiopetuksen laatua voida arvioida vain tiedollisten ja taidollisten valmiuksien oppimisen perusteella**. Esiopetuksen ytimeen kuuluvat myös lapsen kokonaisvaltainen kasvu sekä sosiaalisten, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen vahvistaminen. Järjestämisvaihtoehtojen osalta työryhmä tunnisti mahdollisten muutosten yhteyden sekä yksityisten palveluntuottajien toimintaedellytyksiin, että kaupungin tilatarpeisiin ja kapasiteettiin. Nämä ovat lapsivaikutusten kannalta merkityksellisiä välillisiä tekijöitä, mutta niiden konkreettisia vaikutuksia lapsiin ei käytettävissä olevan aineiston perusteella voida vielä määritellä.

6.4 Päätösvaihtoehtojen tarkastelu lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta

Edellä kuvatuissa kuulemisaineistojen viesteissä ja monialaisen työryhmän havainnoissa korostuvat lasten oikeuksien toteutumisen kannalta erityisesti turvallinen ja ennakoitava arki, riittävä tuki, toimivat vertaisryhmät, leikin ja rauhoittumisen mahdollisuudet, henkilöstön osaaminen ja pysyvyys sekä sujuvat siirtymät. Seuraavassa taulukossa näitä havaintoja tarkastellaan kahden päätösvaihtoehdon näkökulmasta. Taulukko 8. ei aseta vaihtoehtoja paremmuusjärjestykseen, vaan kokoaa näkyviin, millaisia mahdollisia vaikutuksia ja toteutumisen edellytyksiä eri vaihtoehtoihin lapsen oikeuksien näkökulmasta liittyy.

Taulukko 8. Esiopetuksen järjestämisvaihtoehtojen tarkastelu lasten oikeuksien näkökulmasta

Järjestämisvaihtoehto	Mahdollisia vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen	Keskeiset toteutumisen edellytykset
1. Esiopetus kunnan toimintana	Mahdollistaa yhtenäiset toimintamallit, palveluketjut, tuen käytännöt, seurannan sekä yhteisten yhteistyö- ja siirtymäkäytäntöjen kehittämisen. Vaikutukset riippuvat palveluverkon kattavuudesta, henkilöstön ja tilojen riittävuudesta, toiminnan resursoinnista sekä siitä, miten lasten yksilölliset tarpeet ja alueelliset erot pystytään huomioimaan.	• Riittävä ja saavutettava palveluverkko • Tarkoituksenmukaiset tilat • Osaava ja riittävä henkilöstö • Toimivat tuen rakenteet • Järjestelmällinen laadunhallinta ja seuranta
2. Esiopetus kunnan omissa toimipaikoissa sekä ostopalveluna yksityisissä päiväkodeissa (Nykytila)	Mahdollistaa palveluverkon monimuotoisuuden, joustavuuden sekä perheiden valinnanmahdollisuudet ja voi tukea lapsen mahdollisuutta jatkaa tutussa toimintaympäristössä ja yhteisössä. Vaikutukset riippuvat kuitenkin palveluntuottajien toimintatavoista sekä kunnan kyvystä varmistaa toimiva yhteistyö, ohjaus ja palveluiden laadun seuranta.	• Selkeät laatuvaatimukset • Yhdenmukaiset toimintaperiaatteet ja laatuvaatimukset • Toimiva sopimusohjaus, yhteistyö, tiedonkulku, seuranta ja valvonta

6.5 Yhteenveto lapsivaikutusten arvioinnista

Kuulemisaineistot muodostavat kokonaisuutena varsin yhtenäisen kuvan niistä tekijöistä, jotka tukevat lasten hyvinvointia, oppimista ja oikeuksien toteutumista esiopetuksessa. Lasten aineiston mukaan turvalliset aikuiset, kaverit, leikki, yhdessä tekeminen ja kuulluksi tuleminen muodostavat lapsille merkityksellisen esiopetusarjen. Huoltajat painottavat lisäksi palvelujen saavutettavuutta, jatkuvuutta ja lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Henkilöstön aineistossa keskeisiä ovat pedagoginen laatu, riittävä ja osaava henkilöstö, tuen toteutuminen sekä toimivat yhteistyörakenteet ja resurssit.

Aineisto ei osoita, että lasten oikeuksien toteutuminen olisi yksiselitteisesti sidoksissa tiettyyn palveluntuottaja- tai järjestämismalliin. Ratkaisevaa on, miten toiminta järjestetään, johdetaan, resursoidaan, ohjataan ja seurataan käytännössä. Julkisella vallalla säilyy vastuu lasten oikeuksien toteutumisesta riippumatta siitä, tuotetaanko palvelu julkisesti vai yksityisesti. Esiopetuksen järjestäminen usean palveluntuottajan toimesta edellyttää lasten oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen varmistamiseksi yhteisiä laatukriteereitä, riittävää ohjausta, seurantaa, valvontaa sekä toimivaa yhteistyötä ja tiedonkulkua.

Sama järjestämisratkaisu voi vaikuttaa eri lapsiin eri tavoin. Pieni ryhmä voi tukea rauhallisuutta ja yksilöllistä kohtaamista, mutta liian pieni vertaisryhmä voi heikentää vertaissuhteiden muodostumista ja yhteisöön kuulumista. Tuttu ympäristö ja tutut aikuiset voivat tukea turvallisuutta ja jatkuvuutta, kun taas esiopetuksen ja koulun läheinen yhteistyö voi helpottaa siirtymää alkuopetukseen. Ratkaisuja on siksi arvioitava kokonaisuutena, jossa huomioidaan lapsen arki, yksilölliset tarpeet, vertaisryhmä, henkilöstö, tilat, tuki sekä kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus. Myös oppimisympäristön ja tilaratkaisujen soveltuvuus esiopetusikäisten lasten tarpeisiin vaikuttaa siihen, millaisena lapset kokevat esiopetuksen arjen.

Päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota myös lapsen päivän kokonaisuuteen. Esiopetuspaikan sijainnin, päivittäisten siirtymien tai päivän pituuden muutokset voivat vaikuttaa lapsen jaksamiseen sekä levon, vapaan leikin ja palautumisen mahdollisuuksiin. Valitusta järjestämistavasta riippumatta päätöksen toimeenpanossa tulee turvata kaikille lapsille turvallinen ja ennakoitava arki, toimiva vertaisryhmä, lapsikeskeinen pedagogiikka, oikea-aikainen tuki, esiopetusikäisten lasten tarpeisiin soveltuvat oppimisympäristöt ja tilat, kuulluksi tuleminen sekä sujuvat siirtymät esiopetuksesta perusopetukseen.

7 Yhteenveto

Selvityksessä tarkasteltiin esiopetuksen järjestämistä Jyväskylässä kahden vaihtoehdon kautta: esiopetuksen järjestämistä kaupungin omissa toimipaikoissa sekä nykyisen mallin jatkamista siten, että esiopetusta järjestetään sekä kaupungin omissa toimipaikoissa että ostopalveluna yksityisissä päiväkodeissa.

Selvityksessä tarkasteltiin tutkimustietoa, toteutettiin sidosryhmien kuulemisia, arvioitiin vaihtoehtojen lapsivaikutuksia sekä ratkaisujen vaikutuksia palveluverkkoon ja tulevaan palvelutarpeeseen. Tarkastelussa korostuivat erityisesti pedagoginen laatu, henkilöstön osaaminen ja pysyvyys, tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt, kasvun ja oppimisen tuki, lasten vertaissuhteet sekä kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus.

Selvityksen perusteella molemmissa vaihtoehdoissa tunnistettiin sekä vahvuuksia että haasteita.

Taulukko 9: Ratkaisuvaihtoehtojen vertailu

Tarkastelunäkökulma	Vaihtoehto 1: Esiopetus kaupungin omissa toimipaikoissa	Vaihtoehto 2: Esiopetus kaupungin ja yksityisten palveluntuottajien toimipaikoissa
Pedagoginen laatu	Mahdollistaa yhtenäisen ohjauksen ja toimintamallit.	Edellyttää yhteisiä laatu- ja seurantakäytäntöjä eri toimijoiden välillä.
Kasvun ja oppimisen tuki	Yhtenäiset käytännöt ja rakenteet.	Edellyttää toimivaa yhteistyötä ja yhteisiä toimintamalleja.
Lapsen arjen jatkuvuus	Osa lapsista siirtyy uuteen toimintaympäristöön esiopetusvuodeksi.	Mahdollistaa osalle lapsista jatkamisen tutussa toimintaympäristössä.
Vertaissuhteet	Osa vertaissuhteista voi muuttua esiopetukseen siirryttäessä.	Tukee olemassa olevien vertaissuhteiden säilymistä.
Henkilöstösuhteiden jatkuvuus	Osalle lapsista uusia aikuisia esiopetusvuodeksi.	Mahdollistaa osalle lapsista tutujen aikuisten säilymisen arjessa.
Palveluverkko	Perustuu kaupungin omaan palveluverkkoon.	Hyödyntää kaupungin ja yksityisten palveluntuottajien palveluverkkoa.
Väestömuutoksiin vastaaminen	Ratkaisut perustuvat kaupungin oman palveluverkon kehittämiseen.	Ratkaisut perustuvat kaupungin ja yksityisten palveluntuottajien muodostamaan palveluverkkoon.
Lasten oikeudet ja lapsen etu	Voidaan turvata.	Voidaan turvata.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kummassakin vaihtoehdossa on mahdollista toteuttaa laadukasta esiopetusta ja turvata lasten oikeuksien toteutuminen. Vaihtoehtojen väliset erot liittyvät erityisesti palveluverkon rakenteeseen, toiminnan ohjaamiseen sekä lapsen arjen jatkuvuuden toteutumiseen.

8 Johtopäätökset ja työryhmän esitys

Selvityksen perusteella lasten hyvinvoinnin, oppimisen ja kasvun kannalta ratkaisevia tekijöitä eivät ole esiopetuksen järjestäjätaho tai toimintamuoto sinänsä. Keskeisiä tekijöitä ovat pedagoginen laatu, henkilöstön osaaminen ja pysyvyys, tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt, toimivat vertaissuhteet, oikea-aikainen kasvun ja oppimisen tuki sekä sujuvat siirtymät lapsen opinpolulla.

Lasten, huoltajien ja henkilöstön näkemyksissä korostuivat turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet, toimivat vertaissuhteet sekä lapsen arjen jatkuvuus. Selvityksen perusteella nämä tekijät ovat merkityksellisiä lapsen hyvinvoinnin, osallisuuden ja myönteisen esiopetuskokemuksen kannalta.

Selvitys osoittaa, että sekä kaupungin omissa toimipaikoissa että yksityisissä päiväkodeissa järjestettävässä esiopetuksessa on tunnistettavissa vahvuuksia. Yksityisen palveluntuottajan järjestämän esiopetuksen vahvuuksina korostuvat lapsen arjen jatkuvuus, henkilöstön pysyvyys, tutut aikuiset sekä vertaissuhteiden säilyminen. Näiden lisäksi kaupungin järjestämän esiopetuksen vahvuuksia ovat yhtenäiset toimintamallit, yhteiset tukikäytännöt sekä mahdollisuus keskitettyyn kehittämiseen.

Lapsivaikutusten arvioinnin perusteella lasten oikeuksien toteutuminen voidaan turvata kummassakin tarkastellussa vaihtoehdossa. Selvityksessä ei tunnistettu sellaisia lapsen etuun, esiopetuksen laatuun tai kasvun ja oppimisen tuen toteutumiseen liittyviä tekijöitä, jotka yksinään edellyttäisivät esiopetuksen keskittämistä kaupungin omiin toimipaikkoihin. Ratkaisevaa molemman vaihtoehdon kannalta on, miten toiminta järjestetään, johdetaan, resursoidaan, ohjataan ja seurataan käytännössä.

Väestöennusteiden perusteella esiopetusikäisten lasten määrä säilyy lähivuosina melko vakaana, mutta alueelliset erot kasvavat. Tämä korostaa palveluverkon joustavuuden ja alueellisesti tarkoituksenmukaisten ratkaisujen merkitystä tulevaisuudessa.

Työryhmä esittää, että Jyväskylässä esiopetusta järjestetään 1.1.2028 alkaen edelleen sekä kaupungin omissa toimipaikoissa että ostopalveluna yksityisissä päiväkodeissa. Kokonaisarvion perusteella nykyinen järjestämismalli tarjoaa parhaat edellytykset yhdistää lapsen arjen jatkuvuus, palveluverkon alueellinen kattavuus ja joustavuus sekä kaupungin ja yksityisten palveluntuottajien vahvuudet osaksi yhtenäistä esiopetuskokonaisuutta. Ratkaisut ostopalveluna järjestettävän esiopetuksen laajuudesta tehdään alueelliset palvelutarpeet ja palveluverkon kokonaisuus huomioiden.

Työryhmä katsoo, että esiopetuksen laadun, yhdenvertaisuuden ja kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden vahvistaminen edellyttää jatkovalmistelua. Jatkovalmistelussa tulee laatia esiopetuksen yhteiset laatukriteerit sekä määritellä niitä tukevat seuranta- ja arviointikäytännöt, jotta laadun toteutusta voidaan arvioida yhdenmukaisesti kaikissa esiopetusyksiköissä. Lisäksi tulee tarkentaa kasvun ja oppimisen tuen rakenteita, toimintamalleja ja yhteistyökäytäntöjä sekä vahvistaa esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheen yhteistyötä osana yhtenäistä opinpolkua. Jatkovalmistelussa on hyvä tarkastella myös palveluverkkoratkaisujen vaikutuksia alueelliseen yhdenvertaisuuteen osana kaupungin laajempaa palveluverkkosuunnittelua.

Selvityksessä korostuivat vertaissuhteiden merkitys, yhteisöllinen oppiminen sekä lapsen mahdollisuudet harjoitella koulupolulla tarvittavia sosiaalisia taitoja osana riittävän suurta vertaisryhmää. Työryhmä esittää, että esiopetukseen ottamisen ja esiopetusryhmien muodostamisen periaatteet

päivitetään vastaamaan tämän selvityksen johtopäätöksiä. Selvityksen perusteella esiopetuksen vertaisryhmän vähimmäiskooksi esitetään 14 lasta. Vähintään 14 lapsen ryhmä tukee vertaissuhteiden muodostumista, osallisuutta, yhteisöllistä oppimista sekä vuorovaikutus- ja kaveritaitojen harjoittelua. Samalla se luo edellytyksiä lapsen ryhmään kuulumisen kokemukselle ja esiopetuksen pedagogisten tavoitteiden toteutumiselle. 14 lapsen ryhmissä vertaissuhteiden määrä ja sosiaalisten tilanteiden monipuolisuus luo mahdollisuuksia harjoitella koulupolun kannalta keskeisiä sosiaalisia valmiuksia. Vertaisryhmän vähimmäiskokoa koskevista periaatteista voidaan poiketa esimerkiksi pitkien kuljetusmatkojen alueilla sekä kielipainotteisten esiopetusryhmien ja vaihtoehtopedagogisten jatkumoiden turvaamiseksi.

Työryhmä pitää tärkeänä, että lapsen päivä muodostaa eheän kokonaisuuden siten, että lapsen ryhmä tai päivittäin lapsen kanssa toimiva henkilöstö ei tarpeettomasti vaihdu päivän aikana. Esiopetuksen järjestämisessä tulee ensisijaisesti tavoitella ratkaisuja, jotka tukevat pysyviä ihmissuhteita, toimivia vertaissuhteita sekä lapsen arjen ja oppimispolun jatkuvuutta. Jatkovalmistelussa tulee arvioida palveluverkon, tilaratkaisujen ja ryhmärakenteiden kehittämistä siten, että lapsille voidaan turvata tarkoituksenmukaiset vertaisryhmät, laadukas pedagogiikka, henkilöstön osaamisen ja pysyvyyden edellytykset sekä sujuvat siirtymät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Lähteet

- Arace, A., Prino, L. E., & Scarzello, D. (2021). Emotional competence of early childhood educators and child socio-emotional wellbeing. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14), 7633. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147633>
- Blewitt, C., Morris, H., Nolan, A., Jackson, K., Barrett, H., & Skouteris, H. (2020). Strengthening the quality of educator-child interactions in early childhood education and care settings: A conceptual model to improve mental health outcomes for preschoolers. *Early Child Development and Care*, 190(7), 991–1004. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1507028>
- Cadima, J., Nata, G., Barros, S., Coelho, V., & Barata, M. C. (2020). Literature review on early childhood education and care for children under the age of 3 (OECD Education Working Paper No. 243). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a9eef747-en>
- Çan, J. (2025). Esiopetussiirtymien rakentuminen lasten näkökulmasta. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. [JYX Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto](https://jyx.jyu.fi/julkaisuarkisto).
- Dalgaard, N. T., Bondebjerg, A., Klokke, R., Viinholt, B. C. A., & Dietrichson, J. (2022). Adult/child ratio and group size in early childhood education or care to promote the development of children aged 0–5 years: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 18(2), e1239. <https://doi.org/10.1002/cl2.1239>
- Edwards, S. (2021). Process quality, curriculum and pedagogy in early childhood education and care (OECD Education Working Papers No. 247). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eba0711e-en>
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. (2014). Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2014:1. Opetushallitus. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esiopetus/419551/tekstikappale/694619>
- Ereky-Stevens, K., Funder, A., Katschnig, T., Malmberg, L.-E., & Datler, W. (2018). Relationship building between toddlers and new caregivers in out-of-home childcare: Attachment security and caregiver sensitivity. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 270–279. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.10.007>
- Fonsén, E. (2014). *Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa* (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi>
- Fonsén, E., Lahtinen, L., Sillman, M., & Reunamo, J. (2022). Pedagogical leadership and children's well-being in Finnish early education. *Educational Management Administration & Leadership*, 50(6), 979–994. <https://doi.org/10.1177/1741143220962105>
- Harju, K. (2025). Tracing children's transitions in early childhood education and care: a relational-spatial perspective. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0938-4>
- Kangas, J., & Ukkonen-Mikkola, T. (2021). Changing transitions from early childhood education to primary education in Finland. Teoksessa S. Rutar ym. (toim.), *Transitions in Different Social and*

Educational Environments (s. 59–76). Univerza na Primorskem. <https://doi.org/10.26493/978-961-293-136-0.59-76>

Martikainen, S., Prawda, K., Ståhlberg-Aalto, F., Lautanala, I., Kostilainen, K., Välimäki, V., & Tervaniemi, M. (2023). Acoustics and the well-being of children and personnel in early childhood education and care. *Frontiers in Education*, 8, Article 1244428. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1244428>

Matthews, E., & Lippman, P. C. (2020). The design and evaluation of the physical environment of young children's learning settings. *Early Childhood Education Journal*, 48(2), 171–180. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00993-x>

Mealings, K., & Buchholz, J. M. (2025). The effect of classroom acoustics and noise on preschool children's listening, learning, and wellbeing: A scoping review. *Building Acoustics*, 32(1), 109–121. <https://doi.org/10.1177/1351010X241286267>

Moir, T., & Johnson, J. J. (2021). Ensuring quality transitions from early years' establishments into primary schools: Putting research into practice. *Frontiers in Psychology*, 12, 499917. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.499917>

Narea, M., Treviño, E., Caqueo-Urizar, A., Miranda, C., & Gutiérrez-Rioseco, J. (2022). Understanding the relationship between preschool teachers' well-being, interaction quality and students' well-being. *Child Indicators Research*, 15(2), 533–551. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09876-3>

Nores, M., Friedman-Krauss, A., & Figueras-Daniel, A. (2022). Activity settings, content, and pedagogical strategies in preschool classrooms: Do these influence the interactions we observe? *Early Childhood Research Quarterly*, 58, 264–277. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.09.011>

OECD. (2017). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>

OECD. (2021). *Starting Strong VI: Supporting meaningful interactions in early childhood education and care*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f47a06ae-en>

Opetushallitus. (2024). *Esiopetuksen järjestäminen*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-jarjestaminen>

Opetushallitus. (2025a). *Esiopetus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetus>

Opetushallitus. (2025b). *Esiopetus lapsen oikeutena*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetus-lapsen-oikeutena>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu: Loppuraportti* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:2). Valtioneuvoston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-017-0>

Opetushallitus. (2022). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: Määräykset ja ohjeet 2014:1* (päivitettyine liitteineen ja tukimateriaaleineen). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>

- Partee, A. M., Alamos, P., Williford, A. P., & Downer, J. T. (2022). Preschool children's observed interactions with teachers: Implications for understanding teacher-child relationships. *School Mental Health*, 14(4), 967–983. <https://doi.org/10.1007/s12310-022-09534-2>
- Pianta, R. C., & Hofkens, T. (2023). Defining early education quality using CLASS-observed teacher-student interaction. *Frontiers in Psychology*, 14, 1110419. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1110419>
- Perusopetuslaki 628/1998. (1998). Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Ranta, S., Kangas, J., Harju-Luukkainen, H., Ukkonen-Mikkola, T., Neitola, M., Kinon, J., Sajaniemi, N., & Kuusisto, A. (2023). Teachers' pedagogical competence in Finnish early childhood education: A narrative literature review. *Education Sciences*, 13(8), 791. <https://doi.org/10.3390/educsci13080791>
- Rausch, A., Joseph, J., Strain, P. S., & Steed, E. A. (2021). Fostering engagement within inclusive settings: The role of the physical-social-temporal environment in early childhood settings. *Young Children*, 76(1). <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/winter2021/fostering-engagement>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Goman, J., Korkeamäki, J., & Hjelt, H. (2019). Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatuksen arviointialueet ja laadun indikaattorit (Julkaisut 15:2019). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://karvi.fi/publication/varhaiskasvatuksen-laatu-arjessa/>
- Ruprecht, K., Elicker, J., & Choi, J. Y. (2018). Continuity of care, caregiver-child interactions, and toddler social competence and problem behaviors. Teoksessa: *Group Care for Infants, Toddlers, and Twos* (1. painos). Routledge.
- Siraj, I., Melhuish, E., Howard, S. J., Neilsen-Hewett, C., Kingston, D., De Rosnay, M., Huang, R., Gardner, J., & Luu, B. (2023). Improving quality of teaching and child development: A randomized controlled trial of the leadership for learning intervention in preschools. *Frontiers in Psychology*, 13, 1092284. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1092284>
- Tamblyn, A., Skouteris, H., North, A., Sun, Y., May, T., Swart, E., Godsman, N., & Blewitt, C. (2023). Physical and sensory environment interventions to support children's social and emotional development in early childhood education and care settings: A systematic review. *Early Child Development and Care*, 193(5), 708–724. <https://doi.org/10.1080/03004430.2022.2152017>
- Virkki, P. (2015). Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä (Doctoral dissertation, Itä-Suomen yliopisto). University of Eastern Finland. <https://erepo.uef.fi>
- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S., & Sulonen, H. (2018). Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset (Julkaisut 24:2018). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://researchportal.tuni.fi/fi/publications/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset/>
- Yhdistyneet kansakunnat. (1989). Lapsen oikeuksien yleissopimus. SopS 59–60/1991. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>
- YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2001). Yleiskommentti nro 1: Koulutuksen tavoitteet. Lapsiasiavaluuttettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_GC_2001_1_julkaisu.pdf/789f11d4-3c6b-3dd1-a747-4256eb43cc6c?t=1465380388000

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2003). Yleiskommentti nro 5: Lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet. Lapsiasiavaltuutettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_GC_2003_5_julkaisu.pdf/c53ac8fc-f618-3316-a6a9-7bd16424c304?t=1465380544000

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2005). Yleiskommentti nro 7: Lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa. Lapsiasiavaltuutettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_7_julkaisu.pdf/72594e31-1626-3ec6-a46f-e7627cb613f8?t=1465380635000

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2006). Yleiskommentti nro 9: Vammaisten lasten oikeudet. Lapsiasiavaltuutettu https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_9_julkaisu.pdf/d79954ae-a0b8-39ac-9654-76e35af881e3?t=1465380716000

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2009). Yleiskommentti nro 12: Lapsen oikeus tulla kuulluksi. Lapsiasiavaltuutettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_12_julkaisu.pdf/9daac47a-f69f-3258-be52-0d0e34380e69?t=1465380818000

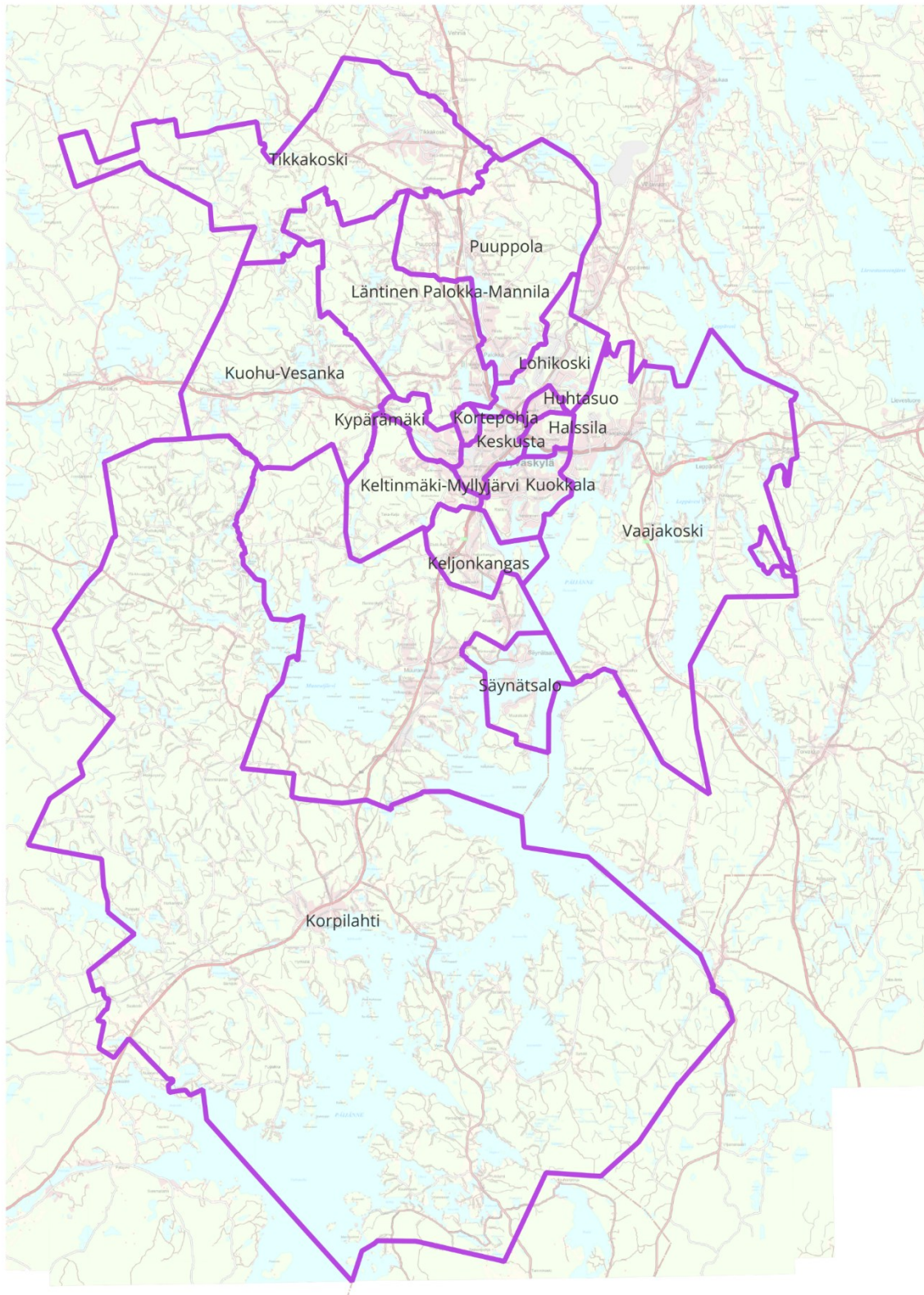
YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2013). Yleiskommentti nro 14: Lapsen oikeus saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon. Lapsiasiavaltuutettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf/c9407429-51cc-308e-a490-dff4d8ef0087?t=1465381208000

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2013). Yleiskommentti nro 16: Sopimusvaltioiden velvoitteet, jotka koskevat yritystoiminnan vaikutusta lasten oikeuksiin. Lapsiasiavaltuutettu. https://um.fi/documents/35732/48132/yleiskommentti_nro_16_2013_sopimusvaltioiden_velvoitteista_jotka_koskevat_yritystoiminnan_vaiikutusta_lasten_oikeuksiin.pdf/9c14edb2-ebe6-0188-cb22-870797e5ee0f?t=1553168926041

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2013). Yleiskommentti nro 17: Lapsen oikeus lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, virkistystoimintaan sekä kulttuuri- ja taide-elämään. Lapsiasiavaltuutettu. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_17_julkaisu.pdf/bf699437-e1c6-3233-a87d-f8cebee2f28a?t=1465381255000

Liitteet

Liite 1. Esiopetusikäisten lasten väestöennusteessa hyödynnetty aluejako

Liite 2. Esiopetusikäisten alueellinen väestöarvio 2025–2035

	Tikka-koski	Puupola	Läntinen Pa-lokka	Itäinen Pa-lokka	Keskusta	Lohikoski	Kortepohja	Kypärämäki-Ruoke	Kuohu- Ve-sanka	Kel-tin-mäki-Mylly-järvi	Kuok-kala	Hals-sila	Huh-ta-suo	Vaa-ja-koski	Kel-jon-kan-gas	Säy-nät-salo	Kor-pi-lahti	Tun-te-ma-ton	Yhteensä
2025	74	40	137	67	80	34	53	35	29	56	135	35	63	133	122	17	42	29	1 181
2026	49	32	137	59	131	43	55	44	29	50	178	62	74	155	87	28	37	13	1 263
2027	55	45	167	85	120	43	61	41	35	58	172	43	78	177	112	22	27	25	1 367
2028	53	38	157	62	107	36	49	39	26	51	156	44	82	141	115	19	33	4	1 212
2029	54	36	122	70	135	38	44	43	28	50	137	40	69	147	96	14	33	8	1 162
2030	58	33	132	77	107	36	51	37	19	53	137	36	64	158	111	17	42	19	1 190
2031	49	41	145	100	135	34	53	47	29	56	141	39	80	168	108	21	42	20	1 308
2032	48	29	144	79	116	43	51	42	27	55	152	40	76	156	111	20	39	14	1 240
2033	49	28	149	80	116	42	51	41	25	57	153	40	77	158	114	19	38	13	1 249
2034	47	28	151	79	116	42	50	40	25	58	153	39	78	158	115	18	39	22	1 256
2035	47	26	155	78	119	42	52	39	24	58	158	39	79	159	112	18	38	22	1 264

Liite 3: Sidosryhmille suunnattujen kuulemisten toteutus

	Aineistonkeruun tapa	Näkökulmat	Aikataulu ja vastausten määrä
Lapset	Toiminnallinen tehtäväpaketti	Esiopetusta koskeva lasten osallisuusaineisto on kerätty useista esiopetusyksiköistä hyödyntäen ryhmäkeskusteluja ja toiminnallisia tehtäviä, mukaan lukien piirtämistehtävät.	4.-24.5.2026, 11 ryhmää tuotti materiaalin
Huoltajat	Sähköinen kysely	Kysymyksillä selvitettiin huoltajien näkemyksiä esiopetuksen valintaperusteista, toimivuudesta ja laadusta, keskeisistä haasteista ja kehittämistarpeista sekä lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä tekijöistä. Lisäksi kartoitettiin odotuksia esiopetuksen arjelle, kehittämisen painopisteitä ja huoltajien viestejä päätöksenteon tueksi.	7.5.-22.5.2026, N=76
Henkilöstö	Työpaja kunnallisten päiväkotien johtajille	“Mitä vahvuuksia ja heikkouksia nykyisessä palvelun tuottamisen mallissa?”, ”Mitä kehittämissuhteita nykyiseen?” Keskustelujen teemoja mm. pedagoginen laatu, tilat, siirtymien tiedonkulku, opettajien saatavuus ja pysyvyys, ryhmäkoko ja muuta tärkeää	23.4.2026
	Työpaja yksityisille palvelujen tuottajille	“Mitä vahvuuksia ja heikkouksia nykyisessä palvelun tuottamisen mallissa?”, ”Mitä kehittämissuhteita nykyiseen?” Keskustelujen teemoja mm. pedagoginen laatu, tilat, siirtymien tiedonkulku, opettajien saatavuus ja pysyvyys, ryhmäkoko ja muuta tärkeää	23.4.2026
	Sähköinen kysely otantapäiväkotien esiopetuksen opettajille	Kysymyksillä selvitettiin esiopetuksen vahvuuksia ja toimivuutta, keskeisiä haasteita sekä kehittämistarpeita. Lisäksi kerättiin näkemyksiä esiopetuksen kehittämisestä ja viestejä päättäjille lapsen hyvinvoinnin ja toiminnan laadun näkökulmista.	7.5.-22.5.2026, N=48
	Verkkotyöpaja varhaiskasvatuksen erityisopettajille	“Mitä vahvuuksia ja heikkouksia nykyisessä palvelun tuottamisen mallissa?”, ”Mitä kehittämissuhteita nykyiseen?” Keskustelujen teemoja mm. pedagoginen laatu, tilat, siirtymien tiedonkulku, opettajien saatavuus ja pysyvyys, ryhmäkoko ja muuta tärkeää	6.5.2026

Liite 4: Henkilöstön näkemykset pedagogisesta laadusta Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa pedagogiikka koetaan pääosin laadukkaaksi, suunnitelmalliseksi ja monipuoliseksi. Vahvuuksina nousevat esiin esiopetussuunnitelman toteuttaminen, eriyttäminen, yhteisopetus, pedagoginen kehittäminen ja materiaalien hyödyntäminen. Työpajoissa kunnallisten päiväkodinjohtajien vahvuuksina korostuivat pätevät opettajat, yhteisopettajuus, yhteinen vuosikello, esiopetuksen toiminnallisuus sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan työn keskittäminen erityisesti 5–6-vuotiaiden ryhmissä. Päiväkotikouluissa pedagogista jatkumoa tukevat yhteistyö koulun kanssa, nivelvaiheen rakenteet ja lasten tutustuminen koulu-maailmaan.	Pedagoginen laatu vaihtelee toimipaikoittain, ja siihen vaikuttavat henkilöstön pysyvyys, osaaminen, suunnitteluajan toteutuminen sekä resurssit. Kunnallisissa vastauksissa korostuvat SAK-ajan* toteutumisen haasteet, lisääntynyt kirjaaminen, tuen uudistuksen tuoma hallinnollinen kuormitus ja yhteisten materiaalien puute. Näiden koetaan vievän aikaa pedagogiselta suunnittelulta ja lasten kanssa tehtävältä työltä. Sekaryhmät, joissa esiopetusikäiset ovat yhdessä nuorempien lasten kanssa, koetaan osin pedagogisesti haastaviksi, koska erikikäisten lasten tavoitteet ja tarpeet eroavat toisistaan.
Yksityisen palveluntuottaja	Yksityisissä yksiköissä pedagoginen laatu kuvataan korkeatasoiseksi, johdonmukaiseksi, lapsilähtöiseksi ja sensitiiviseksi. Toiminnan vahvuuksina nousevat lasten kiinnostuksen kohteiden huomiointi, selkeät toimintamallit, osallistava pedagogiikka sekä riittävä aika suunnittelulle, toteutukselle ja arvioinnille. Työpajoissa yksityiset palveluntuottajat korostivat vahvuuksina lapsen yhtenäistä polkua varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, lasten ja perheiden tuntemusta, pedagogista laatua, sitoutuneita opettajia sekä painotuksia, kuten luontoa, englantia, vaihtoehto-pedagogiikkaa ja liikuntaa. Yksityisissä yksiköissä tuttu ympäristö ja pysyvät aikuiset tukevat lapsen hyvinvointia, pedagogista suunnittelua ja tuen jatkuvuutta.	Pedagogisen laadun riskinä on riippuvuus yksittäisen yksikön resursseista ja henkilöstöstä. VEO-työpajan** koonnissa todetaan, että laatu voi olla haavoittuvaa erityisesti tilanteissa, joissa osaaminen on yhden henkilön varassa tai henkilöstö vaihtuu. Yksityisissä vastauksissa tuodaan esiin pedagogisten käytäntöjen jakamisen puute, digipedagogiikan väline- ja osaamishaasteet sekä tarve konkreettisemmille malleille tuen toteuttamiseen. Työpajoissa nostettiin esiin, että jos esiopetuksen järjestämisen mahdollisuus yksityisissä yksiköissä heikkenee, se voi katkaista lapsen ja perheen arjen kokonaisuuden sekä tiettyjen painotusten jatkumon.

*varhaiskasvatuksen opettajien suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen tarkoitettu työaika

**varhaiskasvatuksen erityisopettajille suunnattu verkkotyöpaja

Liite 5: Lasten ja huoltajien näkemykset pedagogisesta laadusta Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa huoltajat nostavat vahvuuksiksi turvallisen arjen, lapsen viihtymisen, monipuolisen toiminnan sekä leikin ja oppimisen tasapainon. Positiivisena pidetään myös tunne- ja kaveritaitojen harjoittelua, pienryhmätoimintaa sekä koulun aloitukseen valmistavaa jatkumoa. Huoltajat arvostavat kunnallisessa esiopetuksessa sitä, että lapsi saa harjoitella ryhmässä toimimista, omatoimisuutta, keskittymistä ja muita koululaisen arkeen liittyviä perustaitoja. Oppiminen nähdään kuitenkin osana kokonaisvaltaista hyvinvointia, ei pelkkänä akateemisena valmiutena.	Kunnallisen esiopetuksen pedagogista laatua haastavat huoltajien mukaan erityisesti ryhmien rauhattomuus, suuret lapsiryhmät, melu sekä henkilöstön mahdollisuudet kohdata lapsia yksilöllisesti. Joissain vastauksissa kuvataan, että ryhmänhallintaan, levottomiin tilanteisiin ja lasten välisiin ristiriitoihin tarvittaisiin enemmän aikuisen läsnäoloa ja tukea. Huoltajat nostavat kehittämistarpeiksi myös eriyttämisen: osa lapsista tarvitsee enemmän tukea, kun taas osa kaipaaisi haastavampia tehtäviä esimerkiksi lukemisen, laskemisen tai muiden taitojen osalta.
Yksityinen palveluntuottaja	Yksityisessä esiopetuksessa huoltajat korostavat pedagogisen laadun vahvuuksina turvallista ja lämmintä ilmapiiriä, lapsen yksilöllistä huomiointia, pienryhmätoimintaa, pysyviä aikuisia sekä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemista. Yksityisissä yksiköissä pedagogiikan vahvuutena näyttäytyvät myös lapsen tuttu ympäristö, arjen jatkuvuus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä perheen arvopohjaan sopiva toiminta. Huoltajat mainitsevat esimerkiksi kristilliset arvot, luontopainotuksen, lämpimän ilmapiirin ja pienen yhteisön valintaperusteina.	Yksityisen esiopetuksen kehittämistarpeet liittyvät huoltaja-aineistossa yksittäisemmin esimerkiksi tiedonkulkuun, tehtävien sopivaan haastavuuteen, resurssien riittävyyteen, pihan kokoon ja pedagogisen toiminnan näkyväksi tekemiseen. Joissain vastauksissa toivotaan enemmän eriyttämistä myös ylöspäin eli enemmän haastetta lapsille, jotka osaavat jo esimerkiksi lukea tai laskea.

Liite 6: Henkilöstön näkemykset siirtymävaiheen tiedonsiirroista Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Siirtymien tiedonkulku toimii erityisen hyvin silloin, kun esiopetus toimii päiväkotikoulussa tai muuten tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa. Vahvuuksina mainitaan siirtopalaverit, yhteinen vuosikello, siirtymävaiheen yhteistyö, varhaiskasvatuksen erityisopettajan mukanaolo ja yhteiset tapaamiset. Päiväkotikouluissa tiedonsiirto koetaan jouhevaksi, koska lapset, henkilökunta ja koulun toimintaympäristö tulevat tutuksi jo ennen koulun aloitusta.	Tiedonkulun toimivuus riippuu paljon siitä, ollaanko fyysisesti koulun yhteydessä ja millaiset yhteistyörakenteet alueella ovat. Kunnallisissa vastauksissa nostetaan esiin, että siirtymävaiheen tiedonsiirto ei aina toimi riittävästi, kouluyhteistyö vaihtelee ja tuen siirtyminen kouluun voi katketa tai jäädä puutteelliseksi. Yhteisen järjestelmän puuttuminen ja useiden toimijoiden yhteistyö voivat vaikeuttaa tiedonkulkua ja tehdä siirtymistä lapsille eriarvoisia.
Yksityinen palveluntuottaja	Yksityisissä yksiköissä siirtymien tiedonkulku koetaan vahvaksi erityisesti lapsituntemuksen, perheiden tuntemuksen ja saman yksikön sisäisen jatkumon vuoksi. Lapsen mahdollisuus jatkaa samassa yksikössä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tukee turvallisuutta ja vähentää siirtymiä. Sisarusten oleminen samassa yksikössä nähdään myös perheen arkea helpottavana tekijänä. Kouluyhteistyö ja tiedonsiirto yksityisestä esiopetuksesta kouluun kuvataan monissa vastauksissa toimivaksi, kun rakenteet ja yhteydenpito toteutuvat.	Yksityiset toimijat voivat jäädä kunnan tai koulun yhteistyörakenteiden ulkopuolelle, jolloin tiedonkulku ja siirtymävaiheen yhteistyö voivat jäädä satunnaisiksi. Yksityisissä vastauksissa yhteistyö koulun kanssa kuvataan joissain tilanteissa vähäiseksi, epäsäännölliseksi tai pinnalliseksi, jos siihen ei ole riittävästi resursseja. Tiedonkulun haasteita voi syntyä myös työvuorojen, tiukkojen aikataulujen ja yhteisten digitaalisten käytäntöjen puutteiden vuoksi.

Liite 7: Lasten ja huoltajien näkemykset siirtymävaiheen tiedonsiirroista Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Huoltajat pitävät vahvuutena sijaintia lähellä kotia ja tulevaa koulua sekä päiväkotikoulujen tarjoamaa jatkumoa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen kouluun. Useissa huoltajavastauksissa kunnallisen yksikön valintaa perustellaan juuri lähipäiväkodilla, sisarusten samalla yksiköllä, koulun läheisyydellä tai sillä, että tuleva koulu sijaitsee samassa rakennuksessa.	Siirtymiin liittyviä haasteita aiheuttavat koulualuejaot, tilanteet, joissa lähekkäin asuvat lapset tai eskarikaverit ohjautuvat eri kouluihin, sekä tiedonkulun hajanaisuus eri viestintäkanavien välillä. Huoltajat toivovat, että ryhmiä muodostettaessa ja koulupolkua suunniteltaessa huomioitaisiin paremmin kaverisuhteet, lähialueen lapset ja mahdolliset tulevat koulumatkakaverit.
Yksityisen palveluntuottaja	Siirtymien vahvuutena korostuu lapsen mahdollisuus jatkaa samassa tutussa päiväkodissa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Huoltajat pitävät tärkeänä, että lapsi voi säilyttää tutut aikuiset, kaverit, tilat ja arjen rutiinit ainakin esiopetusvuoden ajan. Yksityisen valintaperusteissa näkyy myös perheen arjen sujuvuus: sisarukset voivat olla samassa päiväkodissa ja perheelle tuttu yhteisö jatkuu. Tämä tukee huoltajien kokemuksen mukaan lapsen turvallisuutta ja siirtymän pehmeyttä.	Siirtymähaasteet liittyvät erityisesti kouluyhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseen sekä siihen, miten lapsen polku yksityisestä esiopetuksesta tulevaan kouluun rakentuu. Joissain palautteissa toivotaan vahvempaa nivelvaihetta ja tiedonsiirtoa. Yksityisen esiopetuksen kohdalla on tärkeää varmistaa, etteivät yksiköt jää kouluyhteistyön tai yhteisten siirtymäkäytäntöjen ulkopuolelle. Lasten aineiston mukaan järjestäjätahoa olennaisempaa on se, että arjen ja siirtymien laatu toteutuu yhdenvertaisesti kaikissa yksiköissä.

Liite 8: Henkilöstön näkemykset henkilöstön pysyvyydestä ja ammatillisesta asiantuntijuudesta Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa pätevä ja osaava henkilöstö tunnistetaan keskeiseksi vahvuudeksi. Monissa yksiköissä opettajien pysyvyys tukee toiminnan jatkuvuutta ja lasten turvallisuutta. Yhteisopettajuus, tiimityö ja työn jakaminen nähdään laadun ja osaamisen jakamisen kannalta tärkeinä. Päiväkotikouluissa ja suuremmissa toimipaikoissa voi olla paremmat mahdollisuudet useamman ammattilaisen yhteistyöhön ja erityisopettajan tuen hyödyntämiseen.	Kunnallisissa vastauksissa opettajien saatavuudessa ja pysyvyydessä kuvataan haasteita, jotka vaihtelevat toimipaikoittain. Lisäksi henkilöstön vaihtuvuus, sijaispula, osa-aikaisuudet ja lisääntyneet työtehtävät kuormittavat arkea. Työpajoissa nostettiin esiin henkilöstön vaihtuvuus, osaamisvaje sekä se, että pedagoginen laatu voi vaihdella paljon. VEO*-resurssin riittävyys ja tasapuolinen kohdentuminen nähtiin merkittävänä kehittämiskohteena.
Yksityisen palveluntuottaja	Yksityisissä toimipaikoissa henkilöstön pysyvyys, vähäinen vaihtuvuus, sitoutuneet opettajat ja tuttuus lapsille sekä perheille nousevat vahvoina esiin. Työpajoissa yksityiset toimijat kuvasivat, että pätevää henkilökuntaa on ollut hyvin saatavilla ja opettajien motivaatio sekä halu työskennellä juuri kyseisissä toimipaikoissa, ovat vahvuuksia. Pysyvät aikuiset tukevat lapsen arkea, ryhmän toimintaa, perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja pedagogista pitkäjänteisyyttä.	Yksityisellä puolella pysyvyyteen voi vaikuttaa pienempi palkkataso, mikä tunnistettiin työpajoissa riskinä. Henkilöstöresurssien riittämättömyys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa ryhmä tarvitsee lisää aikuisia, lapsilla on paljon tuen tarpeita tai poissaolot vaikuttavat koko ryhmän toimintaan. VEO*-työpajan koonnissa todettiin, että yksityisellä puolella tuki ja rakenteet voivat olla heikommalla ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli voi jäädä epäselväksi.

*varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Liite 9: Lasten ja huoltajien näkemykset henkilöstön pysyvyydestä ja ammatillisesta asiantuntijuudesta Jyväskylän esiopetuksessa

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa huoltajat arvostavat ammattitaitoisia, turvallisia ja lapsen huomioivia aikuisia. Pysyvät ja tutut aikuiset nähdään keskeisenä lapsen turvallisuuden, ryhmän ilmapiiirin ja pedagogisen laadun edellytyksenä. Huoltajien mukaan hyvä henkilökunta tukee kaverisuhteiden syntymistä, puuttuu ristiriitoihin ja luo lapselle hyväksyvän ilmapiiirin.	Huoltajat nostavat kunnallisessa esiopetuksessa kehittämiskohdeksi riittävän henkilöstömäärän ja aikuisten mahdollisuuden kohdata lapset yksilöllisesti. Ryhmien rauhattomuus, suuret ryhmät ja lasten tuen tarpeet lisäävät tarvetta pysyville ja riittäville aikuisille. Päätäjille suunnatuissa viesteissä korostuvat henkilöstön hyvinvointi, resurssit ja pysyvyys: huoltajat näkevät henkilöstön jaksamisen olevan suoraan yhteydessä lasten hyvinvointiin.
Yksityisen palveluntuottaja	Yksityisessä esiopetuksessa huoltajat korostavat vahvasti tuttuuden ja pysyvien aikuisten merkitystä. Pienempi yksikkö, vähäinen henkilöstön vaihtuvuus ja lapsen pitkäaikainen tunteminen nähdään merkittävinä vahvuuksina. Huoltajien mukaan pysyvät aikuiset tukevat lapsen turvallisuutta, yksilöllistä huomiointia, perheen kanssa tehtävää yhteistyötä ja arjen jatkuvuutta.	Yksityisen esiopetuksen osalta huoltaja-aineistossa ei nouse esiin yhtä vahvaa huolta opettajien saatavuudesta kuin kunnallisessa aineistossa. Kehittämistarpeet liittyvät kuitenkin yleisesti varhaiskasvatuksen resursseihin, henkilöstön hyvinvointiin ja siihen, että aikuisilla on riittävästi aikaa lapsille. Lasten aineisto vahvistaa, että järjestäjästä riippumatta aikuisten rooli on lasten kokemuksissa keskeinen: aikuinen luo turvallisuutta, ratkaisee ristiriitoja, ohjaa arkea ja mahdollistaa osallisuutta.

Liite 10: Henkilöstön näkemykset esiopetuksen vertaisryhmän koosta

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa pienryhmätoimintaa hyödynnetään ryhmäkokojen tasapainottamiseen, ja pienemmät ryhmät tunnistetaan lasten yksilöllistä huomiointia ja tukea edistäviksi. Joissain kunnallisissa ryhmissä lasten määrä on koettu sopivaksi, jolloin yksilöllisiin tavoitteisiin, havaintojen tekemiseen ja tukitoimiin on voitu panostaa. Työpajoissa esiin nousi ajatus rakenteellisesta ryhmäkoon pienentämisestä tuen mahdollistamiseksi.	Kunnallisessa esiopetuksessa ryhmäkoot vaihtelevat vuosittain, ja suuret ryhmät koetaan erityisesti tuen tarpeiden, levottomuuden, melun ja kuormituksen näkökulmasta haasteellisiksi. Ryhmärakenne voi olla heterogeeninen: ryhmissä voi olla eri-ikäisiä lapsia, paljon tuen tarpeita, S2-lapsia tai monikulttuurisuuden liittyviä lisätuen tarpeita. Työpajoissa todettiin, etteivät lasten tarpeiden mukaiset ryhmäkoot aina toteudu ja että minimiryhmä koko sekä vaihtelevat lapsimäärät vaikeuttavat pitkäjänteistä suunnittelua.
Yksityinen palveluntuottaja	Yksityisissä toimipaikoissa ryhmäkoot kuvataan usein pieniksi tai sopiviksi, mikä tukee yksilöllistä huomiointia, rauhallista työskentelyä, lapsen hyvinvointia ja pedagogista laatua. Työpajoissa yksityiset toimijat korostivat pienempien ryhmien ja pienempien toimintaympäristöjen mahdollistavan kiireettömyyttä, lapsituntemusta ja perheiden toivomaa arjen jatkuvuutta. Pienryhmärakenteet ovat yksityisissä toimipaikoissa yleisiä, ja ne tukevat tuen toteutumista sekä lasten keskittymistä.	Esiopetusryhmän koko voi jäädä alle järjestämisen vaaditun vähimmäismäärän, mikä aiheuttaa epävarmuutta perheille ja yksityisille päiväkodeille. Työpajoissa esiin nousi erityisesti seitsemän lapsen ryhmärajan aiheuttama epävarmuus. Pienet ryhmät voivat VEO*-työpajan mukaan kaventaa vertaisryhmää, vaikeuttaa eriyttämistä ja heikentää ryhmäytymistä, jos ryhmä on liian pieni tai poissaolot korostuvat. Yksityisissäkin vastauksissa mainitaan paikoin liian suuret ryhmät, ryhmäkoon suhde tiloihin sekä henkilöstöresurssien riittämättömyys ryhmien jakamiseen.

*varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Liite 11: Lasten ja huoltajien näkemykset esiopetuksen vertaisryhmäkokoon liittyen

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Huoltajien vastauksissa ryhmäkoko koettiin toimivaksi erityisesti silloin, kun toimintaa toteutetaan pienryhmissä ja lapsilla on mahdollisuus saada yksilöllistä huomiota. Pienryhmätoiminnan nähtiin tukevan oppimisrauhaa, kaveritaitojen harjoittelua ja lasten osallisuutta. Myös lasten aineistossa korostuivat leikki, kaverisuhteet ja mahdollisuus osallistua yhteiseen toimintaan, mikä edellyttää toimivia ryhmärakenteita.	Huoltajat nostivat esiin suuriin ryhmiin liittyviä haasteita, kuten melun, levottomuuden, lasten kuormittumisen sekä aikuisten rajalliset mahdollisuudet kohdata lapsia yksilöllisesti. Erityisesti tuen tarpeiden, ryhmän heterogeenisuuden ja oppimisrauhan näkökulmasta pienempien ryhmien ja suuremman aikuismäärän koettiin tukevan lapsen hyvinvointia paremmin. Useissa vastauksissa toivottiin ryhmäkokojen pienentämistä sekä lisää pienryhmätoimintaa.
Yksityinen palveluntuottaja	Huoltajat kuvaavat pienempiä ryhmiä merkittävänä vahvuutena. Pienryhmien koetaan mahdollistavan rauhallisemman arjen, yksilöllisen huomioinnin, turvallisuuden tunteen sekä lasten tarpeiden ja taitotason paremman huomioimisen. Lisäksi pienempi vertaisryhmä tukee kaverisuhteiden muodostumista, yhteisöllisyyttä ja toiminnan joustavuutta.	Vaikka ryhmäkokoihin liittyviä haasteita nousi aineistossa vähemmän kuin kunnallisessa esiopetuksessa, huoltajat korostivat, että myös pienissä ryhmissä tulee varmistaa riittävän monipuoliset vertaissuhteet ja mahdollisuudet oppia toimimaan erilaisten lasten kanssa. Lasten aineiston perusteella olennaista ei ole yksin ryhmän koko, vaan se, että ryhmässä on mahdollisuus leikkiin, osallisuuteen, kaverisuhteisiin ja turvalliseen vuorovaikutukseen.

Liite 12: Henkilöstön näkemykset esiopetuksen tiloihin liittyen

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisessa esiopetuksessa osa tiloista tukee toimintaa hyvin, erityisesti uudemmissa päiväkodeissa ja päiväkotikouluissa, joissa voidaan hyödyntää sisä- ja ulkotiloja sekä koulun oppimisympäristöjä. Päiväkotikoulujen vahvuutena on, että kouluympäristö tukee lapsen tutustumista tulevaan koulupolkuun ja voi helpottaa siirtymää esiopetuksesta alkuopetukseen. Työpajoissa todettiin, että päiväkodin tilaratkaisut voivat olla toiminnalliseen oppimiseen sopivampia kuin perusopetuksen luokkatilat.	Tilojen laatu ja soveltuvuus vaihtelevat merkittävästi. Haasteina mainitaan ahtaus, huono akustiikka, melu, jakotilojen puute, yhteiskäyttötilat, lepotilojen puute ja tilojen soveltumattomuus esiopetusikäisten tarpeisiin. Kunnallisten päiväkodinjohtajien työpajoissa todettiin, että esiopetusryhmiä sijoitetaan joskus haastaviin tiloihin ja että tilantarpeet vaihtelevat vuosittain. Lisäksi tilojen pitkäjänteinen alueellinen suunnittelu nähtiin kehittämiskohteenä. Erityisesti koulumaiset, suuret tai akustiikaltaan haastavat tilat voivat kuormittaa lapsia ja vaikeuttaa leikin, rauhoittumisen ja pienryhmätoiminnan toteuttamista.
Yksityinen palveluntuottaja	Yksityisissä toimipaikoissa tilojen vahvuuksina korostuvat usein pienemmät toimintaympäristöt, kodinomaisuus, ryhmän toimiminen yhdessä selkeässä tilassa sekä mahdollisuus toteuttaa pienryhmätoimintaa. Työpajoissa yksityiset toimijat kuvasivat tilojaan monipuolisiksi, muokattaviksi ja kiireettömyyttä sekä yksilöllistä huomiointia tukeviksi. Yksityisissä toimipaikoissa pienemmät ryhmät ja pienemmät tilat koetaan usein lapsen kasvua ja hyvinvointia tukevin.	Myös yksityisissä toimipaikoissa tilat voivat olla ahtaita, muunneltavuudeltaan rajallisia tai sellaisia, etteivät ne mahdollista riittävää pienryhmäjakoa tai rauhoittumistilaa. Yhteiskäyttötilat, läpikulkutilat ja avoimet tilaratkaisut voivat aiheuttaa melua, aikatauluhaasteita ja kuormitusta erityisesti tukea tarvitseville tai aistiherkille lapsille. Työpajoissa todettiin, että esiopetuksen järjestäminen edellyttää tilaa, jossa ”eskarihommia” voidaan tehdä tarkoituksenmukaisesti.

Liite 13: Lasten ja huoltajien näkemykset esiopetuksen tiloihin liittyen

Järjestäjä	Vahvuudet	Haasteet
Kunta	Kunnallisen esiopetuksen tiloissa vahvuuksina mainitaan erityisesti uudet tai remontoidut tilat, luonnonläheisyys, koulun läheisyys sekä päiväkotikoulujen mahdollistama jatkumo esiopetuksesta kouluun. Huoltajille sijainti ja arjen sujuvuus ovat merkittäviä kunnallisen päiväkodin valintaperusteita. Tilojen viihtyisyyttä arvioivassa huoltajakysymyksessä 60 prosenttia kunnallisten toimipaikkojen vastaajista arvioi tilojen olevan erittäin viihtyisät ja 35 prosenttia melko viihtyisät.	Kunnallisissa toimipaikoissa tiloihin liittyvät haasteet nousevat vahvasti esiin. Huoltajat kuvaavat melua, akustiikan ongelmia, ahtautta, isoja päiväkotikiinteistöjä, ruokasalin ja käytävätilojen kuormittavuutta sekä koulumaisiksi koettuja tiloja. Lasten aineisto tukee tätä näkökulmaa: lasten mielestä hyvässä esiopetusympäristössä tulee olla tilaa leikille, liikkumiselle, rauhoittumiselle, levolla ja toiminnallisuudelle. Lapset toivovat pehmeitä ja mukavia paikkoja, omaa tai rauhallista tilaa sekä mahdollisuutta levätä ilman häiriöitä.
Yksityinen palveluntuottaja	Yksityisissä toimipaikoissa tilojen vahvuudet liittyvät huoltajien mukaan usein pienempään toimipaikkakokoon, kodinomaisuuteen, rauhallisempaan ilmapiiriin ja tuttuun toimintaympäristöön. Pienempi yhteisö nähdään lapselle turvallisuutta ja yksilöllistä huomiointia tukevana. Tilojen viihtyisyyttä arvioivassa kysymyksessä 65 prosenttia yksityisten toimipaikkojen vastaajista arvioi tilat erittäin viihtyisiksi ja 35 prosenttia melko viihtyisiksi.	Yksityisten toimipaikkojen tilahaasteet näyttäytyvät aineistossa suppeammin, mutta esiin nousevat esimerkiksi piha-alueiden pieni koko, tilojen rajallisuus ja yksittäiset tilojen tai ulkotilojen kehittämistarpeet. Lasten aineiston perusteella tilojen järjestäjästä riippumatta tulisi mahdollistaa leikki, liikkuminen, rauhoittuminen, muokattavuus ja mielekkäät välineet. Lasten näkökulmasta epämieluisia ovat paikat, joissa ei ole tekemistä, joissa ei saa olla tai joissa on liikaa ohjattua toimintaa.